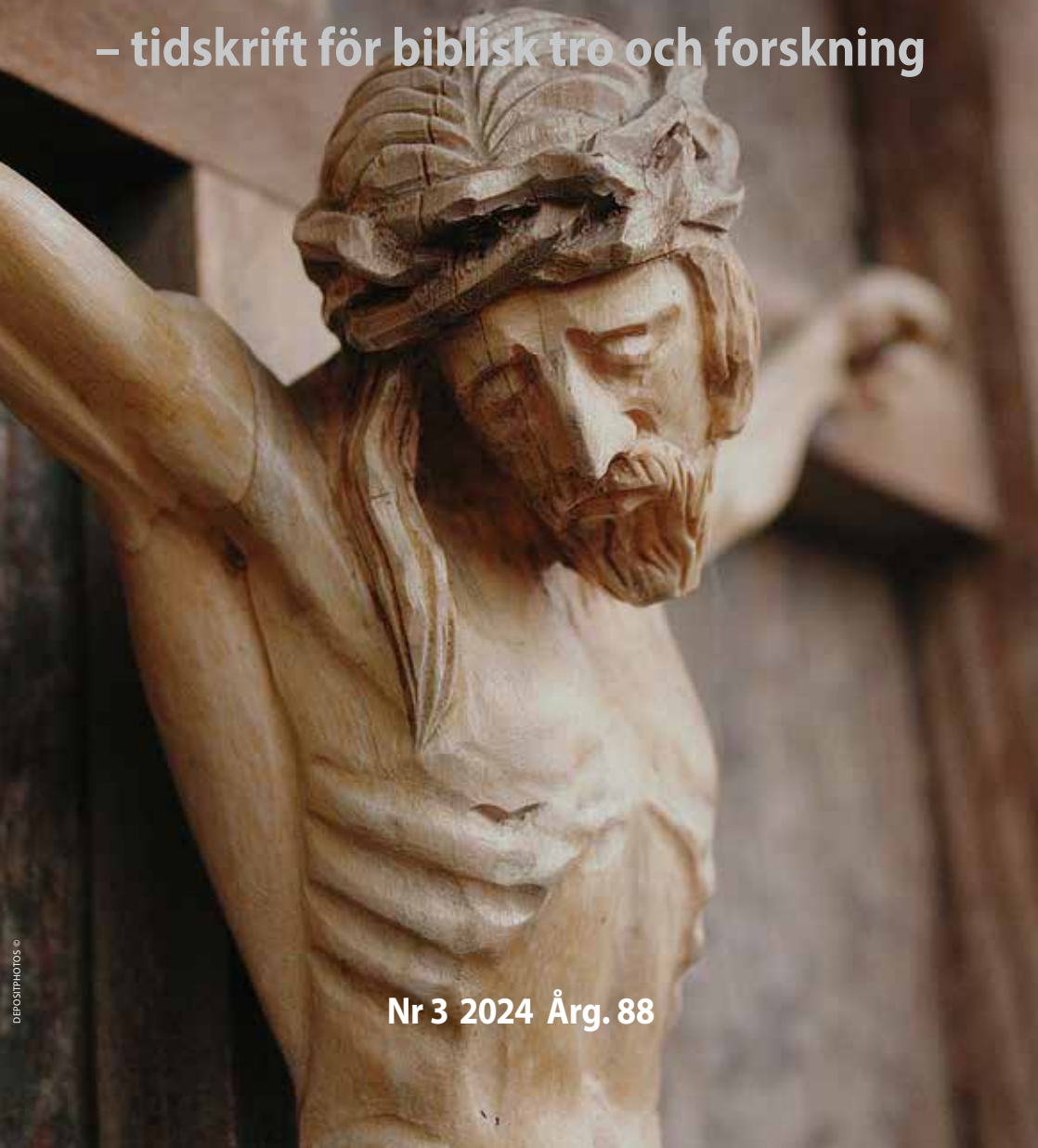

Biblicum

– tidskrift för biblisk tro och forskning

Nr 3 2024 Årg. 88

INNEHÅLL

Redaktionellt	97
Jesus tar emot syndare (Luk 15:2). Egil Edvardsen	100
Hur ska liknelsen i Luk 16:1–9 förstås? Lars Borgström	106
Utmärkande för Johannesevangeliet. Kenneth Kiplesund	111
500 år sedan de första lutherska psalmböckerna. Tor Jakob Welde ...	114
<i>Frågor och svar</i>	127
<i>Utblick över samtiden</i>	136
<i>Litteratur</i>	143

BIBLICUM – tidskrift för biblisk tro och forskning

Ansvarig utgivare: Ingvar Adriansson

Redaktör: Seth Erlandsson

Redaktion är Stiftelsens styrelse: Tor Jakob Welde (ordf, Nesttun), Seth Erlandsson (vice ordf, Västerås), Ingvar Adriansson (verks.ledare, Värnamo), Ola Österbacka (sekr, Vasa), Lars Borgström (Uppsala), Thomas Erlandsson (kassaförvaltare, Svärtinge), samt för Lay-out mm Kjell Petter Bakken (Hafsljorden).

Tidskriften utkommer med fyra nummer per år.

Prenumerationspris: 250 svenska kr (stud. 150 kr)

Prenumeranter i Norge: 290 norska kr (stud. 200 NOK)

Prenumeranter i Danmark: 270 danska kr (stud. 190 DKK)

Prenumeranter i Finland och övriga Europa: 36 Euro (stud. 25 EUR)

Våra porto- och emballagekostnader för fyra nummer (som är inkluderat i pren. priset) är inom Sverige 60 kr och utanför Sverige 110 kr.

Prenumerationer och gåvor betalas enligt något av följande alternativ:

Inom Sverige:

Bankgiro 251-4701

Swish 123 626 9633

Handelsbanken, clearing: 6806, kontonummer: 305 320 718

Utanför Sverige används eurobetalning:

IBAN: SE34 6000 0000 0003 0532 0718, BIC/SWIFT: HANDSESS

Redaktionens adress:

Seth Erlandsson, Vitmåragatan 9 B, SE-722 26 Västerås

E-post: seth.erlandsson@biblicum.se

Tidskriftens expedition:

Biblicum, Hantverkaregatan 8 B, SE-341 36 Ljungby

Webbplats: www.biblicum.se; webbutik: forlag.biblicum.se

Beställningar även per e-post: biblicum@biblicum.se

Verksamhetsledare: Ingvar Adriansson, tfn +46 70 393 8127

Förlagssekreterare: Elaine Svensson; förlagsassistent: Johanna Adriansson

Personliga e-postadresser (även styrelsen): foramn.efternamn@biblicum.se

BIBLICUM

tidskrift för biblisk tro och forskning

3/2024

REDAKTIONELLT

Välkomna till nr 3/2024 av tidskriften Biblicum! Det är glädjande att många vill stödja oss i arbetet för biblisk tro och ser det stora behovet av att biblisk kristendom lyfts fram och obibliska tolkningar avslöjas. Förvirringen är stor i vår värld när det gäller Bibeln och vad den lär. Biblisk kristendom står inte högt i kurs. Den motarbetas både i skolor och i samhället. Detta har lett till att också många kyrkor har påverkats av världens sätt att tänka. Efter att först blivit osäker om vad som är bibliskt går man sedan ofta vidare och omtolkar det bibliska budskapet. Ganska snart fastnar man i en misstro mot Bibeln och blir ett lätt byte för olika förfalskningar av dess budskap. ”Litet surdeg syrar hela degen”, konstaterar Bibeln.

Det allra viktigaste är dock att det rena evangeliet om vem Jesus Kristus är och vad han har fullbordat för vår frälsning inte förvanskas. För om det sker, kan inte tron upptändas i våra hjärtan och vi förblir främmande för Guds vishet. Trons glädje över Bibelns budskap blir en drivkraft till att vilja tränga djupare in i allt vad Bibeln lär. Därför inleds detta nummer med evangeliets glada budskap: ”Jesus tar emot syndare.”

Det finns texter i Bibeln som kan vara svåra att förstå och kräver ett extra noggrant studium. En sådan text är Jesu liknelse om den ohederlige förvaltaren. En artikel tar upp denna text och vill hjälpa till med förståelsen av denna liknelse.

Under ”Frågor och svar” och i ”Utblick över samtiden” tar vi ganska utförligt upp några ämnen som vi fått frågor om. Det gäller frågor om

vad som menas med Guds sanna folk, Abrahams sanna barn. Kan man förbli "Abrahams barn" (se Joh 8:31–59 och Rom 9:6–8) om man avvisar Jesus och det nya förbundet och fortsätter i det gamla förbundet som om det inte fullbordats och ersatts av det nya? Andra ämnen som tas upp är tolkningen av Upp 20. Vad menas med "den första uppståndelsen", "den första döden" och "eldsjön, den andra döden"?

Vad är då anledningen till att biblisk kristendom, "Guds vishet", möter så mycket motstånd? Varför betraktar världslig visdom "Guds vishet" som nonsens, ja "dårskap"? Vad är förklaringen till detta? Svar på dessa frågor ger Ola Österbacka i artikeln "**Mänsklig vishet kontra och Guds vishet**". Den tycker jag är så klargörande att jag låter "redaktionellt" avslutas med den:

De gamla grekerna var kända för sin filosofi och berömde sig av sin vishet. Det är därför inte överraskande att Paulus skriver mycket om vishet just i sina brev till korintierna. Däremot kan någon förundra sig över att han så starkt avvisar mänsklig vishet (1 Kor 1:20): "Har inte Gud gjort den här världens visdom till dårskap?" Helt förkastar han ändå inte vishet, utan visar på en annan vishet än människors (1 Kor 2:6): "Vi förkunnar Guds hemliga och fördolda vishet."

Vad är då detta för vishet, som skiljer sig från den som grekerna sysslade med? Det är Guds vishet. Den kan inte utgrundas av det mänskliga förnuftet, och för en naturlig människa förefaller Guds vishet vara en dårskap. Den handlar om att Gud har handlat med oss människor på ett sätt som är diametralt motsatt mot varje mänsklig tanke. Han har gjort något som mänskligt förnuft inte kan fatta: han har själv blivit människa och gått in under mänsklighetens allra svåraste villkor för att frälsa syndare och göra dem delaktiga av den rättfärdighet som håller måttet inför Gud. Han har använt sig av ett avskytt tortyrredskap, korsset, för att nå detta mål.

Inte ens det mest kvalificerade och beundrade filosofiska system kan begripa sig på detta. Därför, skriver Paulus, förkunnar vi detta "inte med ord som mänsklig vishet lär oss utan med ord som Anden lär oss, när vi förklarar andliga ting med andliga ord" (1 Kor 2:13).

Därför finns det bara en källa till verklig vishet: Guds Ord. Det är genom Ordet som Anden uppenbarar Guds vishet, den som för det mänsk-

liga förnuftet är helt ogripbar. Det är också därför som våra ord kan vara trovärdiga bara i den mån de utgår från och stämmer med Guds Ord. För dem som inte kan acceptera Guds hemliga vishet, eftersom den för världen är dårskap, blir denna vishet en fiende som måste bekämpas. Det är därför som bekännande kristna blir utsatta för förföljelse från världen.

Söker vi däremot anpassning till världens sätt att tänka kan vi visserligen kortsiktigt vinna världens sympati och beundran, vilket tyvärr många ledare inom de förvärldsligade kyrkorna gör, men Gud förkastar en sådan vishet. Därför är en kristens ideal det som också var Paulus ideal: "Jesus Kristus, och honom som korsfäst."

PS. Vi har fått veta att när nr 2/2024 trycktes har ett missöde ägt rum. I en mindre del av upplagan har ett ark lagts upp och ned vid stiftningen. Vi vet inte hur många av våra prenumeranter som har drabbats och beklagar djupt att detta kunnat ske. Alla som fått ett felaktigt stiftat exemplar av nr 2 kan kontakta tidskriftens expedition, så skickar vi ett korrekt exemplar.

Red.

Jesus tar emot syndare (Luk 15:2)

av Egil Edvardsen

”Säg mig vem du umgås med så ska jag berätta vem du är.” Det råder ingen tvekan om att folk ofta dömer oss utifrån de vänner vi har och vilka vi brukar umgås med. De människor vi väljer till våra vänner avslöjar något om vilka vi är. Våra vänners intressen sammanfaller ofta med våra egna. De som vi umgås mest med har ofta samma värderingar som vi själva har.

Den där mannen tar emot syndare och äter med dem, sa fariseerna upprört om Jesus (Luk 15:2). Jesus umgicks med syndare. Inte nog med det, han åt också med dem, vilket gjorde att han hade en särskilt intim gemenskap med dem. Verkligen uppseendeväckande! Jesus hade nära gemenskap med syndare.

Detta behagade inte tidens fromma och gudfruktiga. Fariseerna kunde inte stå ut med att publikanerna och syndarna stod Jesus nära. De gillade inte att Jesus umgicks med samhällets avskum, med dem som inte var som de.

Jesus tar emot syndare. Det är märkligt att det var just hans egna motståndare som skulle ge honom detta underbara vittnesbörd. För det är verkligen sant vad fariseerna i sin indignation säger så hånfullt om Jesus. Ja, utan att veta om det uttryckte dessa fariseer den kanske mest härliga sanning av alla. För visst är det trevligt att höra att Jesus botade sjuka, uppväckte döda, matade hungriga, visade barmhärtighet och predikade om det nya livet. Men den mest ärorika sanning som någonsin talats på denna jord är att Jesus Kristus tar emot syndare. Han gjorde det trots fariseernas protester, och han gör det än i dag.

Vem är han som tar emot syndare?

”Denne man”, sa fariseerna hånfullt. Idag skulle vi kanske ha använt uttrycket ”den här typen”. Vilken typ att välkomna sådana människor! Men denna ”typ” var Jesus som publikaner och syndare kände sig attraherade av. De höll sig nära honom för att höra honom, läser vi.

Varför gick de till Jesus egentligen? De gjorde det för att höra honom. De ville höra hans nådiga ord. De ville höra honom upprepa profetens ord: ”Om dina synder är som purpur, blir de vita som snö, om de är röda som scharlakan, blir de vita som ull” (Jes 1:18). Jesus sa om sig själv att han hade kommit för att ”predika goda nyheter för de fatiga... för att förkunna ett nådens år från Herren” (Luk 4:18f). Kort sagt, Jesus hade kommit för att predika nådens evangelium. Därför gick de till honom för att höra honom. Alla syndare borde gå till Jesus för att höra honom, höra hans tröstande evangelium om syndernas förlåtelse och sedan bevara dessa härliga ord i sina hjärtan och säga till sig själva: ”Detta gäller mig, jag stackars syndare!”

Vi kan bli förvånade över att publikanerna och syndarna inte gick till alla de framstående religiösa ledarna i Israel på den tiden, alla de många kända skriftlärdade och överstepräster, som Hannas, Kaifas och Gamaliel. Varför samlades inte syndarna vid deras fötter för att lyssna på dem? För de visste att de inte var välkomna och fick ingen hjälp av dem. De hade inget evangelium att ge, bara bud och krav som inte gjorde annat än att påminna syndarna om deras många felsteg och synder. De hade bara lagen att ge dem, inget evangelium!

Tänk bara på Judas Iskariot, han som förrådade Jesus! När han insåg vilken stor synd han hade begått, att han hade förrått sin egen Mästare för ynka trettio silverpengar, skyndade han i sin stora ånger till prästerna i templet och sa: ”Jag syndade när jag förrådade en oskyldig och skickade honom till döden.” Vad fick han för svar? Bara en kall axelryckning: ”Vad angår det oss? Det är ditt problem” (Matt 27:3–4). Om Judas bara hade gått till Jesus, till honom som tar emot syndare, till honom som tog emot den fege förnekaren Petrus och Saul som förföljde och ville döda de kristna, äktenskapsbrytaren och mördaren David, ja, alla stackars syndare som du och jag!

Vi människor gör ett stort misstag om vi går någon annanstans än till Jesus med vår synd och skuld för att lugna våra själar. Det är tragiskt om vi inte går till Jesus för förlåtelse och frid. Ingen kan ta bort skulden, inte ens om han är en aldrig så skicklig kurator eller psykolog. Det är bara Jesus som kan göra det, för han förlåter oss allt som får oss att känna skuld. Han förlåter synden, för han har fullkomligt sonat för den när han dog på korset för alla människor. Jesus accepterar syndare som vi.

Vi har också fel om vi tror att vi först måste förändra oss lite, bli lite bättre, visa en god avsikt, *innan* vi vågar komma till Jesus. Nej, han ac-

cepterar oss som vi är. ”Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga utan syndare”, sa han. Det är syndare han vill ha, syndare som du och jag. Han vill så gärna att vi ska komma till honom och höra honom. Vilken nytta har vi av alla våra ansträngningar att visa upp något fint inför Gud, om det är syndare han tar sig an?

Ja, faktum är att endast Jesus Kristus, och ingen annan, kan ta emot syndare och frälsa dem. Det finns ingen frälsning – sann frälsning, frälsning från synd – hos någon annan än honom. ”Hos ingen annan finns frälsningen, och under himlen finns inget annat namn som människor fått genom vilket vi blir frälsta” (Apg 4:12). Vem mer än Kristus har betalat för alla våra synder? Inte Maria, inte Petrus, inte Paulus. Inte Muhammed eller Buddha eller någon av dagens moderna gurus. Endast Jesus Kristus har genom sitt fullkomliga liv och sitt oskyldiga lidande och sin död sonat alla våra synder. Om honom gäller det som ängeln förkunnade: ”I dag har en Frälsare fötts åt er i Davids stad. Han är Messias, Herren” (Luk 2:11). Han var den som ”utlämnades för våra synders skull och uppväcktes för vår rättfärdiggörelses skull” (Rom 4:25). Därför kan bara han ta emot syndare. Vem mer än han öppnar sina armar för hela den syndiga och skyldiga världen och säger: ”Kom till mig, alla ni som sliter och bär tunga bördor, så ska jag ge er vila” (Matt 11:28)? Och vem säger: ”Den som kommer till mig ska jag aldrig visa bort” (Joh 6:37)? Ingen annan!

Hur viktigt är det därför inte att syndare håller sig nära Jesus och lyssnar på honom! Hur viktigt är det inte att när vi blir deprimerade med anledning av vårt liv och alla våra synder, alla felsteg och alla dåliga val vi gjort, att vi håller oss nära Jesus och lyssnar på honom! Det är meningslöst att gå till andra med vår skuld. Och det är meningslöst att gå för oss själva och bära syndens tunga börda. Nej, vi bör gå till Jesus. Han har redan burit vår tunga börda upp på korset och sonat all vår skuld genom att ta vårt straff på sig. Han välkomnar oss, för han välkomnar syndare.

Vilka syndare tar Jesus emot?

Jesus tar emot syndare, har vi redan sagt många gånger. Men är inte alla människor syndare? Vilka var det som höll sig nära Jesus? Uppenbarligen syndare som mådde dåligt över sig själva. De kom för att höra honom, inte bara för att se honom, för att se alla tecken och under han gjorde, för att tillfredsställa sin sensationslystnad och nyfikenhet. De

kom inte heller för att kritisera honom, för att sätta honom på prov, för att se om han höll måttet, en duglig ledare att följa. De kom för att lyssna på vad han sa till dem. De kom för att höra alla ord om förlåtelse och hopp som strömmade ur hans mun. För det var vad de behövde, förlåtelse och hopp, tröst för sina förtvivlade hjärtan, frid för sina dåliga samveten, vila för sina plågade själar.

Dessa syndare som kom till Jesus var syndare som insåg att de var syndare. De mådde inte bra av sig själva. De var som publiken i templet som inte ens vågade se upp när han skulle be till Gud. De var syndare, inte bara i folkets ögon, inte bara i de skriftlärdas och fariseernas ögon, ja, inte bara i Guds ögon. De var framför allt syndare i sina egna ögon. Och sådana syndare tog Jesus emot, sådana som håller sig nära Jesus för att höra honom.

Fariseerna var också syndare i Guds ögon, till och med stora syndare. Men de var inte syndare i sina egna ögon. De kände ingen lust att höra talas om förlåtelse. De behövde ingen frälsning. De ansåg sig vara rättfärdiga. Jesus predikade inte milda och tröstande ord till dem. I stället sa han: ”Ve er, skriftlärdar och fariseer, era hycklare! Ni liknar vitkalkade gravar. På utsidan ser de fina ut, men inuti är de fulla av dödas ben och all möjlig orenhet” (Matt 23:27). I människors ögon var de inte grova syndare. Tvärtom såg de oklanderliga ut. Men inuti, i sina hjärtan, var de fulla av synd. Sådana syndare behövde inte Jesus.

”Bara de sjuka behöver en läkare”, sa han. Den som är frisk behöver ingen läkare. Och den som är sjuk, men inte vill inse att han är det, bryr sig inte om att gå till doktorn. Detta är också fallet när det gäller det andliga. Fariseerna var sjuka, men de ville inte erkänna att de var det. Därför brydde de sig inte om den läkare som ensam kunde bota deras sjuka själar. Jesus välkomnar syndare som vet att de är det.

En kung inspekterade en gång ett fängelse. Han gick från cell till cell för att prata med fångarna. De allra flesta trodde att de var oskyldiga. En fånge hävdade att han hade dömts för falska anklagelser. En annan hävdade att det var fattigdom som hade drivit honom att stjäla. En tredje anklagade sina föräldrar för att de gav honom en så dålig uppväxt. Till sist kom kungen till en fånge som brast ut i gråt. Han erkände att han sedan han var liten varit ett problembarn och inte gett sina föräldrar annat än sorger och bekymmer. ”Jag fick ingenting annat än vad jag förtjänade när jag måste tillbringa resten av mitt liv i fängelse”, sa han. Men kungen blev så glad när han hörde denna bekännelse att han

genast benådade honom. Så är också fallet med vår himmelske kung, Jesus Kristus. Han accepterar och förlåter syndare, de som ser sin egen ovärdighet, de som vet att de är skyldiga.

Hur tar Jesus emot syndare?

Jesus tar emot syndare, men hur gör han det? Vad betyder det att Jesus tar emot syndare? Det betyder för det första att han inte stöter bort dem från sig. Jesus, som levde ett fullkomligt syndfritt liv, som var fullkomligt ren i tanke, ord och handling, kunde lätt ha känt sig kränkt av det liv som publikanerna och syndarna levde. Tänk vilken skillnad det är mellan honom och oss eländiga syndare! Hur lätt det är för oss att se med förakt på sådana som vi betraktar som stora syndare! Men i Kristi ögon är vi alla syndare. För honom är ingen av oss bättre än andra. Vi har alla syndat och har ingen del i Guds härlighet (Rom 3:23). Det betyder att för honom är vi alla lika syndiga, och våra synder är lika allvarliga som andras. Han hatar mina synder lika mycket som han hatar någon annans. Men ingen av oss stöter han undan, inte en enda. Han vänder inte ryggen åt en enda av oss i förakt. Det betyder att vi kan gå till honom med full djärvhet. Han välkomnar oss med öppna armar. Tänk bara på liknelsen om fadern och den förlorade sonen. Även om sonen förmodligen hade gjort fadern mycket besviken, var han fortfarande lika förtjust i honom. Och när sonen kom hem togs han emot med öppna armar av sin far.

Att Jesus tar emot syndare betyder också att han förlåter syndare. Själva handlingen att ta emot syndarna, sitta till bords med dem och äta med dem, var för dem en predikan av evangeliet. Genom denna handling förstod de att Jesus förlät dem allt.

Vi behöver inte alltid med ord säga till någon att vi har förlåtit honom eller henne. Vi kan säga det genom våra handlingar, genom att välkomna honom i kärlek och vänlighet. Att bara visa oss själva som vänner är ett uttryck för förlåtelse. Jesus visade sig som syndarnas vän genom att gå in till dem, och på så sätt sa han till dem att han förlät dem alla.

Samtidigt hade han nog också gott om tillfälle att säga dem detta med ord, för det står skrivet att de höll sig nära honom för att lyssna på honom. På så sätt berättade han både genom handling och ord att han förlät dem. Och de behövde inte tvivla ett ögonblick på att han menade det. Liv och lärande gick hand i hand. Således var vittnesbördet som Jesus gav till dessa stackars syndare ett kraftfullt och otvetydigt budskap:

”Jag tar emot dig. Jag förlåter dig allt.” Och ingen av dem behövde tvivla på att förlåtelsen gällde dem.

Och slutligen: Att Jesus tar emot syndare betyder inte att han ursäktar synden. När de en gång kom till Jesus med en kvinna som hade blivit gripen för äktenskapsbrott, sa Jesus till henne: ”Inte heller jag dömer dig. Gå och synda nu inte mer!” (Joh 8:11). Vi kan vara helt säkra på att Jesus inte sa till ångerfulla syndare som kom till honom: ”Fortsätt bara att leva som du har levt. Det är inte så farligt.” Nej, vad Jesus sa till dem som hungrade och törstade efter nåd var: ”Var vid gott mod, dina synder är förlättna!” (Matt 9:2). Genom dessa ord gav han dem kraft att börja leva ett nytt liv. Genom evangeliet får alla syndare kraft att överge sitt gamla liv och börja leva det nya livet.

Det är bara genom evangeliet som människor får kraft till det nya livet. Vissa har trott att när man har blivit kristen behöver man höra lagen så att det nya livet formas efter den. Men lagen ger ingen kraft till det nya livet. Bara evangeliet ger kraft till det. Lagen visar oss vår synd. Den måste predikas också för de kristna, men inte för att de ska växa i det kristna livet och bära mer frukt och göra fler goda gärningar. Den måste predikas för oss kristna, så att den gamla självgoda och fariseiska natur som vi alla fortfarande bär på och måste bära tills vi dör, tuktas och tyglas. Men endast evangeliet ger kraft till ett nytt liv.

Hur ska liknelsen i Luk 16:1–9 förstås?

av Lars Borgström

Jesus undervisade ofta sina lärjungar genom att berätta liknelser för dem. Många har genom århundradena fascinerats av Jesu liknelser och lagt dem på minnet. En av de första som gjorde detta var en läkare som hette Lukas. Han var en hedning som kommit till tro på Jesus. Han träffade aldrig Jesus, men med grundlig, vetenskaplig noggrannhet samlade han in all information han kunde få från ögonvittnen – apostlar och andra som varit tillsammans med Jesus, troligtvis även Jesu mor Maria – och så sammanställde han det som vi kallar Lukasevangeliet (Luk 1:1–4).

Alla evangelister återger liknelser av Jesus. Men ingen tycks ha varit så fascinerad av dem som just Lukas. Förutom de liknelser som återfinns i de andra evangelierna har Lukas med inte mindre än ytterligare femton liknelser, som alltså bara kan läsas i hans evangelium. *Liknelsen om den ohederlige förvaltaren* (Luk 16:1–9) är en av dem.

Den här liknelsen har vållat många huvudbry. Hur ska den egentligen förstås? Det förefaller ju så märkligt att Jesus berättar om **en ohederlig förvaltare** och sedan *lyfter fram denne förskingrare som ett föredöme!* Många predikanter har vändats över denna predikotext. Det är nog många präster som vart tredje år tittar extra noga i sina kalendrar för att se när det ska predikas över denna text och så skyndar sig att pricka in semestern den veckan, innan deras kolleger hinner före.

Liknelsens bakgrund och andliga betydelse

”En rik man hade en förvaltare.” Så börjar Jesus sin liknelse. Denne rike man är Gud. Förmodligen av oljan och vetet att döma liknas han vid en ägare av stora jordegendomar. Den rike mannens förvaltare blir beskylld för förskingring. I stället för att troget ha vårdat, förvaltat och förmerat den rike mannens egendom har han fuskat och använt den för egen vinnings och njutnings skull. Är inte detta *en träffande bild av oss människor, som fått uppdraget att råda över skapelsen* (1 Mos 1:26), att

troget förvalta de pund, de talenter, som är oss givna (Luk 19:11–27) – men så gruvligt missbrukat förtroendet! Alla försöker girigt roffa åt sig så mycket som möjligt för egen del. Det är inte Guds fel att världen ser ut som den gör. Det är människan som illa förvaltar vad Gud ger.

När den ohederlige förvaltaren avkrävs redovisning är detta ett sätt för Jesus att förklara att varje människa en dag ska stå till svars för allt vad hon har gjort i livet. Människan är skapad av Gud och detta innebär ett stort ansvar. Huruvida detta ansvar tagits på allvar kommer att visa sig på den stora räakenskapens dag.

Förvaltaren i liknelsen inser sin hopplösa situation och får t o m sig tillsagt: ”Du kan inte vara kvar som förvaltare” (v 2). Hur ska han nu agera? Han började överlägga med sig själv: ”Gräva?” Nej, den här förvaltaren var ovan vid arbete på åker och äng och ville inte slita ut sin kropp på sådant. ”Tigga?” Nej, inte heller en sådan framtid kunde han tänka sig. Han var ju en högt uppsatt tjänsteman och ville inte skämma ut sig genom en sådan förnedrande sysselsättning.

”Jo, nu vet jag vad jag ska göra så att folk tar emot mig i sina hem när jag får avsked från förvaltningen” (v 4), sa han för sig själv och började förverkliga sin plan. Till sin tidigare förskingring lägger han nu urkundsförfalskning. Han drar in dem som står i skuld till hans husbonde i ett bedrägeri. Dessa gäldenärer var antingen arrendatorer, som skulle lämna en del av avkastningen som arrende, dvs betalning för att de fått bruka den rike mannens åkrar och mark, eller också var de grosshandlare som tagit emot varor från den rike mannens produktion mot skuldebrev. Förvaltaren kallar nu hur som helst gäldenärerna till sig och överlägger med dem en och en.

Den förste var skyldig den rike mannen hundra fat eller batmått olja. Ett fat motsvarade 36,5 liter. Det är alltså fråga om 3650 liter olja, vilket motsvarar avkastningen från ca 150 olivträd och betingade ett pris på ungefär 1000 denarer. En denar motsvarade en arbetares dagslön. Om en arbetare skulle tjäna ihop till den förste gäldenärens skuld, skulle han alltså behöva arbeta tre år.

Den andre gäldenären var skyldig hundra tunnor vete. En tunna motsvarar ungefär 400 liter. Skulden uppgick alltså till 40 000 liter vete, vilket var avkastningen från drygt 40 hektar åkermark. I pengar representerar vetet ett värde av 2 500 denarer. Om en arbetare skulle tjäna ihop till ett sådant belopp skulle han behöva arbeta sju och ett halvt år. Det rör sig alltså om ganska stora belopp som gäldenärerna är skyldiga.

Så plockar den ohederlige förvaltaren fram skuldebrev och gör på samma sätt i båda fallen. Han reducerar skulden. Han är så förslagen att han låter de skuldsatta själva ändra summan i kontrakten, så att bedrägeriet, genom den lika handstilen, inte skulle upptäckas. Eller så lät han utfärda nya skuldebrev. Det var hur som helst gäldenärerna själva som skrev och detta upprättade ju också en slags vänskapsförbindelse med den ohederlige förvaltaren, som drog in dem i det lönsamma bedrägeriet. På det sättet fick han dem till vänner och kunde räkna med deras hjälp när han blev avsatt. Det var ett mycket smart drag. Genom att på detta sätt förskingra den rike mannens pengar ännu mer skulle han klara sig.

Åhörarna till Jesu berättelse förväntade sig nog att Jesus nu skulle avsluta med ett skarpt klander. Men fullständigt oväntat prisar Jesus bedragaren! Denne man sägs vara ”klok”. Jesus säger: ”Den här världens barn är klokare än ljusets barn mot sitt eget släkte” (v 8). Vad ska vi säga om detta och om den tillämpning Jesus gör?

Är världens barn klokare än Guds barn?

Detta att Jesus berömmar världens barn är väl den första svårigheten för oss. Vi kan dock genast slå fast att den sanna visheten är att vörda eller frukta Gud. I Ps 111:10 har vi det berömda bibelordet: ”Att vörda HERREN är början till vishet” (”HERRENS fruktan är vishetens begynnelse”, Kyrkobibeln 1917). ”Vördnad för HERREN är en källa till liv, en hjälp att undgå dödens snaror” (Ords 14:27, se även 2:5, 10:27, 15:33, 16:6, och 19:23). Å andra sidan hör det till den största dårskap att inte tro på Gud. ”Dåren säger i sitt hjärta: ’Det finns ingen Gud’” (Ps 14:1, 53:2).

Vad menar då Jesus med att världens barn är så kloka? Han säger att de är ”klokare än ljusets barn *mot sitt eget släkte*”. De är alltså bättre på att bedriva sin verksamhet än vad ljusets barn är på sitt område. De tjänar Mammon och sina egoistiska begär mycket bättre än vad Guds barn tjänar den ende sanne Guden. Varför är det på det sättet? Det råder ingen konflikt inom dem mellan den gamla och den nya människan. De sysselsätter sig helhjärtat med att följa köttets begär.

Liksom världens barn har också vi kristna det syndfulla köttet, den gamla människan, inom oss. Vi är också syndare som dras och lockas av djävulen till att endast se till oss själva. Men vi är även pånyttfödda, andliga människor, nya skapelser i Kristus som är avbilder av vår Ska-

pare (Ef 4:24, Kol 3:10). Denna dubbelhet gör att vi *inte lika helhjärtat kan tjäna Gud*, vår sanne Fader, så som världens barn tjänar köttet och djävulen. Eftersom vi är tröga, trötta, svaga och dras mellan världen och Guds rike, är den här världens barn *”klokare än ljusets barn mot sitt eget släkte”* (v 8). Den ohederlige förvaltaren ställs alltså upp som ett föredöme i sin hängivenhet. Tänk om vi kunde vara lika hängivna som han! Vilken skillnad skulle det inte bli i vårt andaktsliv, i vårt spridande av evangeliet!

Men den ohederlige förvaltaren är föredömlig också i ett annat avseende. Han var förutseende. Han såg katastrofen komma och vidtog åtgärder. Även detta blir till en viktig lärdom för oss.

Det brådskande med att slippa undan den katastrofala domen

När Jesus berättat liknelsen var nog, som sagt, lärjungarna upprörda över den ohederlige förvaltarens beteende och väntade sig att Jesus skarpt skulle kritisera honom. Fullkomligt oväntat prisar i stället Jesus honom och säger till åhörarna ungefär så här: ”Är ni upprörda? Lär i stället av berättelsen! *Ni är i samma situation som denne förvaltare*, som hade kniven på strupen och hotades av ruin. Skillnaden är bara att den dom som väntar er, ja som ni står mitt i, är så mycket värre.”

Förvaltaren var ”klok”, för han såg den kritiska situationen. Han lät inte allt löpa vind för våg utan handlade i sista minuten innan den hotande katastrofen drabbade honom. Visserligen gjorde han det helt hämningslöst bedrägligt, vilket Jesus inte försöker dölja. Men det är inte det saken gäller utan att han handlade djärvt, beslutsamt och klokt och byggde sig en ny existens på andra sidan sitt avsked, på andra sidan den dom som skulle falla över honom.

Att vara klok i det avseendet är stundens krav också för varje människa. Allt står på spel. Allt är konkurs och snart kommer räkenskapens dag. Domen ska falla, den syndfulla världen brännas upp i eld. Det finns bara ett enda sätt att rädda sig undan katastrofen och det är att genast fly till Jesus. Vi har varit dåliga förvaltare, vi står i skuld till vår himmelske husbonde.

Det finns inget sätt att reda upp våra affärer, skulden är för stor för oss att betala. Men vi kan låta Jesus rädda oss ur den hopplösa situationen, så att vi slipper kastas i helvetet pga vår synd. När Guds vrede uppenbaras från himlen på domens dag är enda räddningen att vara i Kristus, ”inte med min egen rättfärdighet, den som kommer av lagen,

utan med den som kommer genom tron på Kristus, rättfärdigheten från Gud genom tron” (Fil 3:9).

Efter liknelsen säger Jesus: ”Skaffa er vänner med hjälp av den ohederlige mammon, så att de tar emot er i de eviga boningarna” (v 9). Vi ska inte som den ohederlige tjänaren dyrka mammon, vara oärliga (v 10ff). Men vi kan liksom han använda pengar för att skaffa oss vänner. I vårt fall får vi vänner *i de eviga boningarna*. Hur då? Genom att offra pengar till den kristna församlingen och hennes verksamhet, genom att ekonomiskt understödja missionen, hjälper vi församlingen i hennes arbete att utbreda Guds rike på jorden, att vinna nya människor för Kristus, vår enda räddning. Då skaffar vi oss vänner i de eviga boningarna. Inte så att våra pengar skulle kunna frälsa någon – det är endast genom lösepenningen, Jesu Kristi offerdöd och det glada budskapet om detta, en människa kan bli frälst. Men församlingen, som själv lever av och vittnar för andra om evangeliet, lever i världen och behöver pengar för sin verksamhet.

Men i allt vad vi gör, i allt vårt förvaltande och givande, ska vi ändå minnas att inga av våra gärningar kan frälsa oss eller andra. Frälsningen är av nåd allena, för Jesu Kristi skull allena, att tas emot som en oförtjänt gåva genom tron allena.

Utmärkande för Johannes-evangeliet

av Kenneth Kiplesund¹

Aposteln Johannes anger själv syftet med sin evangelieskrift i 20:30f: ”Många andra tecken som inte är nerskrivna i denna bok gjorde Jesus inför sina lärjungar. Men dessa har blivit nerskrivna för att ni ska tro att Jesus är Messias, Guds Son, och för att ni genom tron ska ha liv i hans namn.” Detta får konsekvenser för författarens framställning. I sin skrift ger Johannes stort utrymme åt att bevisa att Jesus är Gud. ”Ingen skrift i NT har en så systematisk teologisk framställning av kristendomens stora huvudsanning” (Gilbrant).

Johannes vill lyfta fram denna sanning genom *de vittnesbörd som Jesus själv ger genom sina ord och sina gärningar*. ”Evangelieskriften har därför tagit med utsagor och gärningar av Jesus som uppenbarar hans gudamänsklighet. Det är Jesu självuppenbarelse i ord och gärningar som är hans skrifs budskap. Det är Jesus själv som är ämnet för de tal Jesus här håller, och hans tecken och undergärningar uppenbarar vem han är” (Bergene Holm). ”Hur kan ni säga till mig som Fadern har helgat och sänt till världen att jag hädar, därför att jag sagt: Jag är Guds Son? Om jag inte gör min Fars gärningar, så tro mig inte. Men om jag gör dem, tro då på gärningarna om ni inte kan tro på mig. Då ska ni inse och förstå att Fadern är i mig och jag i Fadern” (10:36–38).

Evangeliet enligt Johannes är mer teologiskt reflekterande än de tre andra. Detta ser man allaredan i början av det, i den s k Johannesprologen (1:1–18). Här knyts linjerna tillbaka till 1 Mos 1: ”I begynnelsen var Ordet” (1:1). Denna del av evangeliet beskriver Jesu preexistens hos Gud. Ett annat moment ges också stor vikt. Ordet, dvs Guds Son, blev människa (kött) och bodde bland oss (1:14).

Johannesevangeliet skiljer sig från de andra evangelieskrifterna på

¹ Artikeln lätt bearbetad. Red.

flera sätt. Johannes kompletterar de andra evangelierna och tar med mycket som de inte tagit med: Bröllopet i Kana, samtalen med Nikodemus och den samariska kvinnan, uppväckelsen av Lasarus, "Jag Är"-utsagorna samt det långa avskedstalet. Medan de tre första evangelierna huvudsakligen skildrar Jesu verksamhet i Galileen, berättar Johannes huvudsakligen om hans verksamhet i Judeen. Johannes tar också med det som kallas "Jesu översteprästerliga förbön". Denna kan man kanske säga är Jesu programtal (kap 17).

Johannes saknar också flera ting som synoptikerna har med: Jesu födelse, Jesu frestelser, hans samvaro med "publikaner och syndare" samt instiftelsen av nattvarden. Johannes har inte heller med Jesu många liknelser och berättelserna om utdrivning av onda andar.

"Johannes väljer ut tecken och tal av Jesus utifrån deras innehåll och här är också det mesta nytt i förhållande till de tre andra evangelierna" (Bergene Holm). Detta urval görs alltså för att visa att Jesus är Messias, Guds Son. Jesu talarstil i Johannesevangeliet avviker från synoptikerna och har starka gemensamma drag med Johannesbrevet. Det gäller särskilt när Jesu förhållande till Fadern berörs (se t ex 10:24–30). "Om du är Messias, så säg det öppet till oss!" Jesus svarade: "Jag har sagt det till er, men ni tror det inte. Gärningarna som jag gör i min Fars namn vittnar om mig" (10:24–25).

Jesus brukar ett bildspråk för att belysa sin gudomlighet. *Jag Är* "Livets vatten", "Livets bröd", "Världens ljus" och "Den gode herden". När det gäller dessa "Jag Är"-utsagor, anspelar Jesus på Guds namn enligt 2 Mos 3:14. Vi ser ett annat exempel på detta i Joh 18:4ff: "Vem söker ni? De svarade: *Jesu från Nasaret*. Han sa till dem: *Jag Är*. Även Judas, han som förrådde honom, stod bland dem. När Jesus sa till dem: *Jag Är*, ryggade de tillbaka och föll till marken."

Johannesevangeliet brukar ett mer vanligt, universellt religiöst språk (ljus och mörker, liv och död). Detta till skillnad från synoptikerna som brukar många semitiska ord och vändningar. Johannes behärskar det grekiska språket men är ibland påverkad av semitiska uttryckssätt. Texterna innehåller också många antiteser (sanning–lögn, Guds barn–djävulens barn). Satsbyggnaden följer ofta ett enkelt mönster. I regel står satserna sida vid sida, ofta med bara ett "och" mellan dem, t ex: "I begynnelsen var Ordet, *och* Ordet var hos Gud, *och* Ordet var Gud" (1:1).

Jesu undergärningar omtalas i Johannesevangeliet som "tecken" (2:11). Det första tecknet är vinundret i Kana (2:1–11). Evangeliet

nämner sju sådana "tecken". Dessa tecken har ett speciellt symbolvärde. De ska visa att Jesus är Messias. Men de flesta förstår inte Jesu under på detta sätt, så detta utlöser ofta häftiga diskussioner mellan dem och Jesus.

Det sjunde tecknet är uppväckelsen av Lasarus (11:43). Det är detta tecken som på allvar utlöser stor förargelse hos de judiska ledarna: "Från den dagen bestämde de sig för att döda honom" (11:53). Så får detta tecken en ironisk överton: Jesus som ger liv åt Lasarus måste själv dö för att kunna ge evigt liv åt alla som tror. Tecknet pekar alltså fram mot Jesu död.

Evangeliet är också präglad av att Jesus samtalar med enskilda personer, t ex Nikodemus (3:1ff) och den samariska kvinnan (4:7ff) och med apostlarna. Något som är typiskt för dessa samtal är att det Jesus säger ofta är dubbelbottnat, så att de som hör på inte förstår vad han menar. I samtalet med Nikodemus talar Jesus om att bli född "på nytt". Nikodemus undrar hur man på nytt kan komma in i sin mors liv, medan Jesus egentligen talar om en andlig födelse ovanifrån, verkad av Gud.

Det framhävs ofta att lärjungarna först så småningom, bit för bit, förstår räckvidden av Jesu ord (13:7, 14:26, 15:26, 16:12–14). De kommer först få full insikt och förståelse när den helige Ande, Hjälparen, ges åt dem (14:16,20). "Hjälparen, den helige Ande som Fadern ska sända i mitt namn, han ska lära er allt och påminna er om allt som jag har sagt er" (14:26).

500 år sedan de första lutherska psalmböckerna

av Tor Jakob Welde

Sjung till HERREN en ny sång! Han har gjort under, han har gett frälsning med sin högra hand, sin heliga arm (Ps 98:1).

Den lutherska kyrkan har ett fantastiskt sång- och muskarv. 1524 var det stora psalmåret då det verkligen tog fart, för detta år utkom tre olika psalmböcker i Nürnberg, Erfurt och Wittenberg. Martin Luther älskade musik och sång och var själv en mycket duktig musiker och sångare. ”Näst efter teologin finns det inte någon konst som kan mäta sig med musiken”, ansåg han. ”Bara musiken kan skapa det som teologin på ett annat sätt uppnår, nämligen att lugna och glädja människans själ.”¹ Reformationen utlöste en väldig sångglädje som efter hand spred sig till alla världsdelar.

Före reformationen hördes inte mycket församlingssång i kyrkorna. I många kyrkor var prästen den ende som sjöng under gudstjänsten. Men i lite större städer hade man gärna en kör och församlingen kunde lyssna till de vackra men ofta komplicerade melodierna. Men texterna förstod de flesta ytterst lite av, eftersom de oftast var på latin. Under adventstiden ljöd Ambrosius vackra psalm från 300-talet *Veni redemptor gentium* (”Världens Frälsare kom här”), men ganska få visste vad texten egentligen handlade om.

1523 började Luther med arbetet att reformera gudstjänstliturgin. Det var nödvändigt med vissa ändringar, eftersom evangeliet om nåden allena nu blivit återupptäckt och många av påvekyrkans läror blivit avslöjade som falska. Mycket hade hänt sedan startskottet för reformationen sex år tidigare, då de 95 teserna mot avlatshandelen publicerades. Luther hade författat en rad betydelsefulla skrifter. Och efter att ha

1 I ett brev till Ludwig Senfl, från Coburg 1530, citerad av Heinz Schilling i *Martin Luther: Rebell i en brytningstid*, Oslo 2016, s 519.

blivit bannlyst av påven och förklarad fredlös av kejsaren 1521, satt han gömd på slottet Wartburg och översatte Nya testamentet till tyska.

När han efter återkomsten till Wittenberg arbetade med ändringar i liturgin önskade han behålla mycket av det gamla. Men all falsk lära måste naturligtvis bort från gudstjänsten. Text i samband med nattvardsfirandet brukades en del böner som var vilseledande och felaktiga, bl a innehöll de påvekyrkans tanke om ”mässoffret”. Bönerna om helgonens hjälp måste också upphöra. Guds ord måste få ett större utrymme genom läsning av bibeltexter och utläggning av texterna i predikan. Dessutom ville han införa församlingspsalmer som en fast del av gudstjänsten. Därmed behövdes det nya och fina andliga sånger med en passande andaktsfull och vördnadsfull stil, så att de kunde brukas i Guds hus. De borde också vara enkla att lära sig.

De första kristna under apostlatiden stod säkerligen inte passiva och bara lyssnade till en sångkör eller prästens ”mumlande av heliga ord”? De var en sjungande församling och en sådan vill vi ha nu också, menade Luther i linje med Paulus uppmaning: ”Låt Kristi ord rikligt bo hos er med all sin vishet. Undervisa och förmana varandra med psalmer, hymner och andliga sånger och sjung till Gud med tacksamhet i era hjärtan” (Kol 3:16).

När de första kristna sjöng tillsammans var det först och främst verser från Psaltaren. Vi läser om Jesus och apostlarna på Skärtorsdagen, att ”när de sedan hade sjungit lovsången, gick de ut till Olivberget” (Matt 26:30). Och lovsången vid avslutningen av den judiska påskmåltiden vet vi var Ps 115–118. I fängelset i Filippi sjöng Paulus och Silas lovsånger till Gud medan de andra fångarna lyssnade (Apg 16:25).

Luther hade nu skrivit sina första sånger men det behövdes fler. Så han sände brev till folk han kände som var duktiga när det gällde språk och ordval och bad dem om att bidra: ”Efter profeternas och kyrkofädernas exempel tänker jag skapa tyska psalmer för folket, så att Guds ord också genom sången kan förbli bland folket. Vi söker diktare över allt.”² En av hans vänner ombads dikta en sång med utgångspunkt i Psalm 6 eller 7, en tysk text med rim och rytm och fina, enkla och förstäliga ord. En annan vän tilldelades Psalm 32.

Luther själv hade valt åt sig Psalm 130, Ur djupen ropar jag till dig, en av de sju botpsalmerna. Denna Lutherpsalm var bland hans första

2 Gröm, Ragnar, *Guds rike vi beholder: salmedikteren Martin Luther 1483-1546*, s 20.

försök som psalmdiktare. Han håller sig mycket nära bibeltexten, vilket kommer tydligt fram om vi jämför Svenska Folkbibelns översättning av Psalm 130 med Anders Frostensons översättning av Luthers psalm (Sv Ps 1986, nr 537). Så här lyder första versen av Luthers psalm i anslutning till Ps 130:1–3:

Vers 1: *Ur djupen ropar jag till dig,
Så hör mig, Gud, och svara,
var mild, ha tålmod med mig
och lyssna till min klagan.
Om du vill ställa mig till doms
och räkna med allt ont jag gjort,
då är jag utan räddning.*

Orden i Ps 130:1–3 kände Luther verkligen igen sig själv i. Som ung augustiner munk i klostret i Erfurt hade han kämpat en svår andlig kamp. ”Ur djupen” ropar psalmisten. Inte från havets djup eller från botten av en brunn. Han är andligt sett långt nere pga sin synd och skuld och konsekvenserna av synden. Han förstår att det är omöjligt att dra upp sig själv därifrån, att bara skärpa sig.

Ps 130:4–8 fortsätter:

Men hos dig finns förlåtelse, för att man ska vörda dig. Jag väntar på HERREN, min själ väntar, och jag hoppas på hans ord. Min själ längtar efter HERREN mer än väktarna efter morgonen, mer än väktarna efter morgonen. Israel, hoppas på HERREN, för hos HERREN finns nåd, full lösen finns hos honom. Han ska friköpa Israel från alla dess synder.

Psalmisten förblir inte där nere i djupen. Han tänker på evangeliet om förlåtelsen, och detta lyfter upp honom. Att vörda Herren innebär bl a att sätta sin lit till och hoppas på Gud och hans löften om nåd. För om Gud inte var nådig kunde vi bara fly från honom i skräck och ångest. Att vänta på Herren betyder inte att man bör skjuta upp till en senare tidpunkt för att få förtrösta på Guds förlåtelse. Det hebreiska ordet för ”vänta” betyder en förhoppningsfull förväntan, att vara stilla och vänta på Herren, kasta alla bekymmer på Honom, sätta sin lit till Guds ord och löften: ”Jag hoppas på hans ord” (v 5).

De troende i Gamla testamentet gick också och väntade med längtan efter den utlovade Messias som skulle komma med befrielse från synden och alla dess konsekvenser: slaveri, ofrihet, lidande. Men redan dessför-

innan fanns förlåtelse och frälsning pga den kommande Messias. Guds löfte var fast och säkert och giltigt. När Gud har lovat något, då är det sant och visst, det är så gott som uppfyllt allaredan. Detta kunde de i tron få lita tryggt på. Och detta hade makt och kraft att dra dem upp ur djupen, även om syndens konsekvenser alltjämt märktes. Samtidigt längtade de efter den dag då de fullt ut skulle få uppleva befrielsen och vara för evigt i Guds närhet. Luther delar denna längtan och vill sjunga om den. Som nämnts tidigare följer han bibeltexten nära. Men i vers 2 tar han oss lite åt sidan och förklarar närmare vad denna syndanöd innebär. Situationen är fullständig hjälplöshet. Det finns ingenting som vi själva kan bidra med. Det är bara Guds frälsningsgärning och vilja att förlåta som kan rädda oss. Detta var helt annorlunda än det som Luther hade fått lära sig av den romersk-katolska kyrkan:

Vers 2: *Ej ens det bästa i mitt liv
är nog att ge som gåva.
Från synden blir jag inte fri,
om du ej vill förlåta.
Ty i mig själv jag intet har
som hjälper mig på domens dag.
Vi alla nåd behöver.*

Från vers 3 förtröstar Luther på vad Gud har gjort och lovat i sitt ord. Trons förtröstan på Guds löfte är ju helt centralt i biblisk-luthersk teologi. Vi får bygga på Guds tillförlitliga ord. Vårt hjärta får därigenom frid och trygghet redan här och nu:

Vers 3: *Nu vill jag på mig själv ej mer,
ej på mitt eget bygga,
men söka dig, som ensam ger
mitt hjärta frid och trygghet,
förtrösta på vad du har gjort,
vad du mig lovat i ditt ord.
Från dig min hjälp jag väntar.*

Vers 4: *Och dröjer den skall jag ej bli
förtvivlad, ej ge vika,
ej tröttna på att be till dig,
som aldrig mig skall svika.
Om natten än blir mörk och lång,*

*så tar den ändå slut en gång,
och morgonen skall komma.*

Vers 5: *Vår ondska och vår synd är stor.
Långt större är dock nåden.
Gud är hos oss och ger oss tro
där natt och ångest råder.
Jag tackar honom och är glad.
Han all min synd förlåtit har.
Dig, Gud, ske pris och ära!*

Mot slutet av Ps 130 nämner psalmisten "Israel". Det gör också Luther i den tyska texten (vers 5). Men däremot inte Frostenson. Som Paulus skiljer Luther mellan "det jordiska Israel" (1 Kor 10:18) och det sanna Israel. Och han lånar ord från Ps 23: Gud är den gode herden som befriar sin hjord från alla deras synder. Så här lyder de sista raderna av Luthers psalm enligt den norske hymnologen Ragnar Grøms översättning:

*Han er den gode hyrde selv
som vil förløse Israel
fra syndens straff og følge.*

Då psalmböcker började komma ut fick denna Lutherpsalm snabbt stor betydelse. Med hans egen vackra melodi blev det vanligt att sjunga den som gudstjänstens inledningspsalm varje söndag. Omedelbart före syn-dabekännelsen passar den ju utmärkt. Psalmerna blev också tidigt ett fast inslag vid begravningsgudstjänster. Den användes bl a när kurfursten Fredrik den vise av Sachsen begravdes 1525 och även vid Luthers begravning 1546.

Första psalmboken

"Ur djupen ropar jag till dig" fanns med då den allra första lutherska sångboken trycktes hos boktryckaren Jobst Gutknecht i Nürnberg, första delen i januari 1524. *Etlich Christliche Lieder* ("Några kristna sånger") var titeln, men den har alltid blivit mest känd som *Achtliederbuch* ("Åttasångboken"). Detta var antagligen ett initiativ av boktryckaren utan att Martin Luther stod bakom utgivningen: ett litet häfte på tolv sidor, innehållande åtta sångtexter, och fyra olika melodier. Fyra av sångtexterna var diktade av Luther, tre av Paul Speratus och den åttonde an-

tagligen av Justus Jonas, Luthers kollega vid universitetet i Wittenberg. *Achtliederbuch* fick stor spridning, väckte uppmärksamhet och sålde så bra att två nya upplagor måste tryckas upp.

Som psalm nummer ett i *Achtliederbuch* stod Luthers *Nun freut euch, liebe Christen g'mein* ("O gläd dig, Guds församling nu"), som också räknas som hans allra första församlingspsalm, diktad på sensommaren eller tidigt på hösten 1523 till en egenkomponerad glad melodi. Den blev tidigt tryckt som ett eget flygblad och distribuerad och såld i stora delar av Europa, innan den blev inkluderad i de första psalmböckerna. Den gjorde stort intryck på folk. Det sas att hundratals människor kom till tro pga denna fångslande sång som lärde dem att frälsningen är av nåd allena, för Kristi skull, utan några egna förtjänstfulla gärningar. Vi kan ha frälsningsvisshet! Detta var något nytt. Många som inte kunde läsa eller skriva lärde sig den utantill och sjöng den både ute på åkern och hemma i huset, förutom i kyrkan. Luthers motståndare inom påvekyrkan var väldigt förgäde.

Psalm nr ett

¹ *O gläd dig Guds församling nu,
kom, låt oss med varandra
av allt vårt hjärta tacka Gud
och sjunga allesamman
om kärleken som han oss gav,
om frälsning, ljuvlig, underbar,
som kostat Gud så mycket.*

² *I onskans makt jag fången var
och låg vid dödens portar.
Min synd mig tyngde natt och dag.
Jag såg: jag var förlorad.
Jag ville ej det goda mer,
förlamad, maktlös drogs jag ner
i ångest och förtvivlan.*

³ *Men Gud i sin barmhärtighet
mig såg i mitt elände.
Min plåga till hans plåga blev,
min nöd som sin han kände.
Han tänkte: Den jag älskar mest*

*och den som du behöver bäst
vill jag åt dig nu giva.*

Efter en sprudlande och glad inledning, en uppmaning till Guds församling likt den från Paulus: ”Gläd er alltid i Herren. Än en gång säger jag: gläd er!” (Fil 4:4), är det plötsligt i början av andra versen en jag-person som talar. Vem är detta *jag*? Är det Luther själv som minns sina erfarenheter som ung munk? Kanske. Men en annan tolkning är att det är församlingen som är nämnd i första versen, församlingen som Kristi brud, alltså vi som sjunger psalmen och som i utgångsläget var i ett eländigt syndatillstånd. Vad gjorde då Gud för att hjälpa oss? Det kommer i nästa vers.

Vi kan lägga märke till att dispositionen av psalmen påminner om Paulus brev till romarna, ett brev som blivit så viktigt för Luther. Det var ju vid studiet av detta brev som han verkligen upptäckte evangeliet. Romarbrevet är disponerat så att efter en glad inledning kommer först lag, därefter Evangelium (från 3:21) och senare undervisning om helgelsen och olika förmaningar mm.

En lite speciell diktarteknik som Luther använder här är direkt tal. I de tre sista raderna av vers 3 står: ”Den jag älskar mest och den som du behöver bäst vill jag åt dig nu giva.” Kanske någon säger: ”Det står ju ingenstans i Bibeln att Gud tänkte just så.” Nej, här är det Luther som är frimodig och använder detta friska grepp vid sin diktning för att göra innehållet levande och lätt för folk att förstå. Lite grann som när en lärare i klassrummet som ett pedagogiskt hjälpmedel ordnar ett rollspel för barnen.

Från vers 4 får vi också höra vad Gud Fadern sa till sin Son: ”Nu vill jag mig förbarma. Så skynda dit, min käre son...”. I Bibeln kan vi läsa att Fadern sa till Sonen: ”Du är min älskade Son. I dig har jag min glädje” (Mark 1:11), och ytterligare ”Sätt dig på min högra sida, tills jag lagt dina fiender som en pall under dina fötter” (Ps 110:1). Vi har också bibelställen där Jesus talar till sin Far i bön. Men de ord som Fadern säger här i psalmen har Luther själv formulerat utifrån Bibelns undervisning om Guds nåd och barmhärtighet:

*⁴ Han sade till sin ende son:
Nu vill jag mig förbarma.
Så skynda dit, min käre son,
med räddning åt den arme*

*och honom fräls ur synd och nöd
och plåna ut den bittra död,
låt honom med dig leva.*

*⁵ Guds Son var lydig mot sin Far,
kom till mig här på jorden.
En jungfrus sköte honom bar
och han blev här min broder.
När i sin hand mitt liv han tar
har Satan ingen makt mer kvar,
kan mig ej längre skada.*

*⁶ Han sade: Håll dig nu till mig,
stå tätt invid min sida,
mitt liv och allt jag ger för dig,
jag själv vill för dig strida.
Ty jag är din och du är min.
Jag är hos dig, och ingenting
oss från varann kan skilja.*

I sjätte versen tilltalas vi av Guds Son. Det är inget direkt bibelcitat, men det klingar klart bibliskt, inspirerat av kända verser. Orden ”Håll dig nu till mig, stå tätt invid min sida” påminner om Jesu ord i Joh 15:4: ”Förbli i mig, så förblir jag i er.” Orden ”jag är din och du är min” har nog Luther hämtat från Höga Visan: ”Min vän är min och jag är hans” (2:16). Orden ”ingenting oss från varann kan skilja” påminner starkt om Rom 8:38–39: ”Jag är viss om att varken död eller liv, ... varken makter, höjd eller djup eller något annat skapat ska kunna skilja oss från Guds kärlek i Kristus Jesus, vår Herre.”

Denna psalm är full av Bibelns härliga evangelium. Här fick folket äntligen lära känna vägen till himlen, att det inte är våra egna religiösa ansträngningar som frälsar oss utan bara Kristus och hans försoningsverk, en gåva som Gud överräcker till oss i evangeliet. Därför kan vi ha frälsningsvisshet, en fast tro och tillit till att vi för Kristi skull räknas som skuldfria och rättfärdiga inför Gud. Ett verkligt befriande budskap för tyngda själar, sjunget på ett enkelt och levande språk på en glad melodi med rim och rytm, så att det var lätt att lära sig det utantill.

⁷ För din skull jag på korset dog.

*Av fienden jag fälldes.
För din skull utgöts där mitt blod,
så tro att dig det gällde.
Jag skuldlös dina skulder bar
och i min död du livet har.
Så har du blivit salig.*

*⁸ Jag till min Far i himlen går
och lämnar detta livet,
är med dig alla dar ändå.
Min ande jag dig giver,
som tröstar dig och låter dig
allt bättre lära känna mig,
och i all sanning leder.*

*⁹ Vad jag bland er har lärt och gjort
det skall du också lära,
så växer sig Guds rike stort,
det älskat blir och ärat.
Låt mänskobud ej skymma bort
det evangelium du fått,
den största skatt du äger.*

(Övers.: O. Petri 1536, A. Frostenson 1977, 1986)

Psalm nr 2 – av Speratus

Nummer 2 i *Achtliederbuch* var ett av Paul Speratus' tre bidrag. *Es ist das Heil uns kommen her* ("Gud har i sin barmhärtighet") är bland de viktigaste psalmerna från reformationstiden och var en av Luthers personliga favoriter. Den sjöngs på en påskprocessionsmelodi från Medeltiden. Men vem var denna Speratus? Han föddes 1484 i en landsby i sydtyska Schwaben. Efter att ha studerat och blivit doktor i teologi verkade han som katolsk präst bl a i Salzburg. Han blev påverkad av Luthers skrifter och 1521 gifte han sig. Att en präst gifte sig var mycket kontroversiellt på den här tiden. Men Luther hade i sina skrifter överbevisat honom och många andra om att obligatoriskt celibat för präster var ett obibliskt krav. Speratus blev exkommunicerad som kättare och dömd till att brännas på bål. Detta hände i Mähren i Tjeckien. Men han blev benådad efter att ha lovat lämna landet. Han reste med sin fru till

Wittenberg och var där i ett år (1523–24). Han hjälpte Luther, bl a med att skriva några nya psalmer. Efter detta blev han kallad till tjänst som luthersk pastor längre norrut i Tyskland och senare blev han biskop.

Hur blir en människa rättfärdig inför Gud? Detta var ju reformationens centrala fråga. I sin psalm, grundad på orden i Rom 3:28 ("genom tro utan laggärningar") svarar Speratus väldigt tydligt, enkelt och klart på den frågan. Men vill inte Gud att vi också ska göra goda gärningar? Speratus svarar också på denna fråga: Goda gärningar är inte det som frälser oss. Men genom evangeliet om Kristus och den frälsande nåden som erbjudes oss som en gåva att ta emot i tro ger den helige Ande oss "kraften till att lyda", som det heter i femte versen. "I glädje vill vi älska Gud och villigt hålla lagens bud och tacksamt honom tjäna."

*¹ Gud har i sin barmhärtighet
oss människor benådat,
från all vår orättfärdighet
har Kristi blod oss renat.
Vi själva kan ej rädda oss
vår synd har så fördärvat oss
att bara nåden frälser.*

*² Guds lag som kräver helighet
har vi ej kunnat hålla,
för synden bär vi i vårt blod
alltsedan Adams dagar.
Så har Guds dom nu drabbat oss,
att älska Gud och göra gott
står ej i vår förmåga.*

*³ Men Gud har sänt sin egen Son
som oss med Gud försonat.
För Jesu skull han friar oss,
han oss i domen skonar.
Pris vare Gud som såg vår nöd
och frälste oss från evig död,
hans Son har skänkt oss livet.*

*⁴ Det Guds lag kräver gjorde han
till fullo i vårt ställe.
Oskyldig led han syndens straff*

och tog på sig Guds vrede.
Nu får vi räknas som Guds barn,
rättfärdiga och rena,
för Kristi skull allena.

⁵ När vi nu litar på Guds Son
och inser egen vanmakt,
då vet vi var vår räddning finns
och kraften till att lyda.
I glädje vill vi älska Gud
och villigt hålla lagens bud
och tacksamt honom tjäna.

⁶ Så står alltsammans i Guds nåd
att vi får himlen ärva.
Han lovat har att hjälpa oss
och nådigt oss bevara.
Hos oss finns bara skröplighet,
i Gud är all vår salighet.
Ske honom pris och ära!

(Övers.: O. Petri 1536, S. Erlandsson 2016)

Lista över sångerna i Achtliederbuch

1. Nun freut euch, lieben Christen g'mein (*O gläd dig, Guds församling nu*) - Martin Luther
2. Es ist das Heil uns kommen her (*Gud har i sin barmhärtighet*) - Paul Speratus
3. In Gott gelaub ich, das er hat (*Jag tror på én Gud, att han har*) - Paul Speratus
4. Hilf Gott, wie ist der Menschen Not (*Hjälp, Gud, hur stor är inte människans nöd*) - Paul Speratus
5. Ach Gott, vom Himmel sieh darein (*O Herre Gud i himmelrik*) - Martin Luther
6. Es spricht der Unweisen Mund wohl (*Den dåraktige säger så*) - Martin Luther
7. Aus tiefer Not schrei ich zu dir (*Ur djupen ropar jag till dig*) - Martin Luther

8. In Jesu Namen wir heben an (*I Jesu namn vi höjer nu*) – Okänd (förmodl. Justus Jonas)

Erfurt 1524

På våren samma år utkom ännu en luthersk psalmbok i staden Erfurt. Titeln var *Enchiridion* som på grekiska betyder ”Handbok”, för detta var en nyttig bok att ha till hands. Alla de åtta psalmerna från Achtliederbuch fanns med plus 18 nya, de flesta av Luther. Han måste ha arbetat intensivt med psalmdiktning. Här inkluderades psalmer till kyrkoårets olika tider, advent, jul, påsk, pingst och trefaldighetsdagen. En psalm om tio Guds bud stod först och var tänkt för fastetidens gudstjänster. Reformationens första kvinnliga psalmdiktare, Elisabeth Cruciger, var representerad med psalmen ”Vår Herre Krist var Sonen” och var tänkt för Epifaniatiden.

Walters psalmbok

Denna vår var Luthers medarbetare, kantorn och kompositören Johann Walter, i fullt arbete med att arrangera melodier och färdigställa det som under sommaren utgavs i Wittenberg under titeln *Geystliche Gesangk Buchleyn* (”Liten andlig sångbok”). Här stod Luther själv som utgivare tillsammans med Walter, så nu hade han full kontroll över innehållet, vilket han inte hade när det gällde psalmböckerna från Nürnberg och Erfurt. Nu hade de kommit upp till 32 psalmer, varav hela 24 hade diktats eller översatts av Luther. Melodierna var försedda med ett flerstämmigt körarrangemang, något som var ganska nytt och speciellt 1524. Därför är boken också känd som *Den Wittenbergska körsångboken* och som *Walters sångbok*.

Luther skriver i ett intressant förord: ”När [sångerna] är arrangerade för fyra stämmor är skälet inget annat än att jag gärna såg att ungdomen, som ju under varje omständighet ska och bör undervisas i musik och andra skickliga konstarter, kunde ha något som gjorde det möjligt att göra sig av med oanständiga visor och världsliga sånger och lära sig något hälsobringande i stället... Då kunde de lära sig det goda med glädje, som det passar unga människor.”

Wittenbergsångboken kom senare ut i flera nya, utökade utgåvor. Då fanns också med *Vår Gud är oss en väldig borg* och *Vår Fader som i himlen är*. Denna bok blev en urkälla för hela den rika körmusik som

senare skulle ljuda i lutherska kyrkor och påverka stora kompositörer som Heinrich Schütz, Johann Sebastian Bach, Felix Mendelssohn och Johannes Brahms m fl.

Psalmdiktaren Luther är först och främst en *pedagog*. Han diktar inte psalmer för att ge uttryck åt några vackra och fantastiska känslor han hade i hjärtat, med finpolerade, blomstrande poetiska fraser. Nej, det var för att undervisa vanligt folk och med enkla och lite robusta formuleringar lära dem de viktigaste sakerna i Guds ord: evangeliet, betydelsen av budorden, Herrens bön osv. De behövde hjälp till att bekänna tron och tröst i mötet med livets alla svårigheter. Han ville ge dem mod i striden mot alla fiender som hotade. Inte minst ville han ge dem ord och toner för att kunna sjunga ut sin glädje över frälsningen. Luther själv kände sig som en ny och fri människa på grund av återupptäckten av evangeliet som uppenbarade rättfärdigheten från Gud, av tro till tro (Rom 1:17). En så ljuvlig glädje måste ju få utlopp i sång.

Så blev den lutherska kyrkan *en sjungande kyrka*. Psalmböckerna med sånger på modersmålet var en nyhet med verklig genomslagskraft. Redan 1528 utgavs i Malmö en sångbok med lutherska psalmer översatta till danska. Olaus Petri utgav 1536 *Swenske songer eller wisor*. Fler och fler diktare intresserade sig för psalmdiktning på modersmålet med begeistring. Paul Gerhardt (1607-1676) och Thomas Kingo (1634-1703) och många andra skrev underbara psalmer som fick enorm betydelse, då det glada budskapet om ”nåden allena”, ”tron allena” och ”Skriften allena” skulle föras ut till folk i många länder.

Jag vill sjunga om HERRENS nådegärningar för evigt, med min mun förkunna din trofasthet från släkte till släkte (Ps 89:2).

Frågor och svar

När ska Israels släkte upphöra som folk enligt Jeremia?

Fråga: Vad menar Jeremia när han i kap 31:36–37 skriver: ”Om denna ordning upphör inför mig, säger HERREN, först då ska Israels släkte upphöra som folk inför mig för alltid... först då ska jag förkasta hela Israels släkte för allt de har gjort, säger HERREN.”

Svar: Låt mig först kort beröra översättningen av dessa verser, presentera en variant så att innebörden i Jer 31:36–37 blir tydligare: ”När (grundtextens ord *im* betyder både ”om” och ”när”) denna ordning (skapelseordningen enligt versen innan) upphör inför mig, säger HERREN, först då ska Israels släkte upphöra som folk inför mig för alltid. Så säger HERREN: När himlen därovan blir utmätt och jordens grundvalar därnere utforskas, först då ska jag förkasta hela Israels släkte för allt de har gjort, säger HERREN.” Jeremia syftar på världshistoriens sista dag när den här världen går under (för ”himlarna ska försvinna med våldsamt dån och himlakropparna upplösas av hetta och jorden och dess verk inte mer finnas till”, 2 Pet 3:10).

Det bibliska sammanhanget

Verserna ovan ingår i *Jeremias profetia om det nya förbundet (31:31–40)* som ska avlösa det förbund som Israel och Juda brutit. Profetian börjar med orden: ”Se, dagar ska komma, säger HERREN, då jag sluter ett nytt förbund med Israels hus och med Juda hus, **inte som förbundet jag slöt med deras fäder... förbundet med mig som de bröt**” (v 31f). Det fanns ett villkor med i Sinaiförbundet: ”Om ni nu hör min röst och håller mitt förbundet, ska ni av alla folk vara min dyrbara egendom” (2 Mos 19:5). Strax före sin död sa Mose till Israels släkte: ”Om du glömmer HERREN din Gud och följer andra gudar, tjänar och tillber dem, så betygar jag i dag för er att ni förvisso ska förgås, därför att ni inte lyssnade till HERREN er Guds röst” (5 Mos 8:19–20). ”Jag förelägger er i dag välsignelse och förbannelse. Välsignelse, om ni lyssnar till HERREN er Guds bud som jag i

dag ger er, och förbannelse om ni inte lyssnar till HERREN er Guds bud" (5 Mos 11:26–28).

Men Gud vill ingen syndares död. Han är "sen till vrede och stor i nåd och sanning" (2 Mos 34:6). De många ställföreträdande synd- och skuldoffren under gamla förbundets tid pekade fram emot den kommande frälsningen genom Messias. Gud skulle sända sin unike Son. Han skulle *ställföreträdande uppfylla villkoret för att inte drabbas av förbannelsen och gå evigt förlorad*. Jesaja såg mer än 700 år i förväg hur "han blev genomborrad för våra brott, slagen för våra synder. Straffet blev lagt på honom för att vi skulle få frid, och genom hans sår är vi helade" (Jes 53:5). Han uppfyllde också villkoret för evigt liv, fullkomlig lydnad mot Guds vilja: "Han hade inte gjort något orätt, och inget svek fanns i hans mun" (Jes 53:9). Paulus skriver: "Kristus har friköpt oss från lagens förbannelse genom att bli en förbannelse i vårt ställe" (Gal 3:13). "Guds gåva är evigt liv i Kristus Jesus, vår Herre" (Rom 6:23). Guds fullkomliga Son instiftade det utlovade nya förbundet med sitt eget oskyldiga blod.

Nya förbundets ofattbart stora gåva

Denna gåva har makt att föda människor på nytt. Jämte sin gamla, syndiga natur får de som inte avvisar denna gåva *en ny inre människa* som vill älska och tjäna HERREN: "Jag ska lägga min lag i deras inre och skriva den i deras hjärtan. Jag ska vara deras Gud och **de ska vara mitt folk...** Alla ska känna mig, från den minste av dem till den störste, säger HERREN, för jag ska förlåta deras missgärningar och aldrig mer minnas deras synder" (Jer 31:33–34). Paulus betonar för de kristna i Efesos: "Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva. Guds gåva är det, inte på grund av gärningar för att ingen ska berömma sig" (Ef 2:8–9). Endast otron, att inte lita på Guds löfte och ta emot denna gåva, fördömer.

De flesta av Israels släkt fortsatte i sin ohörsamhet mot Herrens ord under hela gamla förbundets tid. När sedan den utlovade Messias kom och utförde sin ställföreträdande frälsningsgärning, instiftade det nya förbundet, då blev han hånad och avvisad av de flesta. Men Jesaja hade också förutsagt att *inte alla* av Israels släkt skulle förkasta människors enda räddning: Guds vrede skulle visserligen drabba Israels släkte hårt pga deras otro. "Ödsligheten ska bli stor i landet. När bara en tiondel är kvar i det ska även den ödeläggas. Men liksom en terebint eller en ek lämnar kvar en stubbe när den fälls, ska *den stubben vara ett heligt släkte*" (Jes 6:12–13). "En rest ska vända om, en rest av Jakob, till Gud

den Mäktige (namnet på Messias enligt Jes 9:6). För även om ditt folk, Israel, vore som havets sand, så ska *bara en rest av det vända om. Förödelse är beslutad, en rättfärdig störtflod*" (Jes 10:21–22).

Evangeliet ska förkunnas för alla folk ända fram till den här världens slut

När så många av Israels släkte hånade den lidande Messias och avvisade honom som den utlovade ställföreträdaren och Frälsaren, var det lätt för de troende att tänka att *alla* Jakobs avkomlingar skulle drabbas av fördömsedom. Men Jesaja hade tydligt sagt att "en rest ska vända om, en rest av Jakob", och så länge den här världen består ska budskapet om den enda frälsningen och Guds sanna rike förkunnas för alla folk: "Detta evangelium om riket ska förkunnas i hela världen **till ett vittnesbörd för alla folk**. Sedan ska slutet komma" (Luk 24:14). Jeremia behövde betona att domen över Israel och Juda inte betydde att Israels släkte skulle upphöra att existera *före* den yttersta dagen. Paulus påminner de kristna i Rom om att de inte ska finna mission meningslös bland judar som nu förkastar Jesus och det nya förbundet. Nya förbundets gåva är ämnad också för dem. "Det finns också nu i denna tid *en rest* som Gud har utvalt av nåd" (Rom 11:5). "Ni ska inte ha för höga tankar om er själva: förhärdelse har drabbat en del av Israel (den är partiell), och så ska det förbli till dess att hedningarna i fullt antal har kommit in" (Rom 11:25), dvs ända till den yttersta dagen då alla utvalda från judar och hedningar kommit in.

Nya förbundets gudsfolk är inte ett världsligt rike bland andra världsliga rikena. Jesus sa till Pilatus: "Mitt rike är inte av den här världen" (Joh 18:36). Det ska inte försvara sina gränser med våld, när det utsätts för våld, fiendlighet och förföljelse. Jesus säger till dem som tillhör hans rike: "Älska era fiender och be för dem som förföljer er. Då är ni er himmelske Fars barn" (Matt 5:44f). "Saliga är ni när människor hånar och förföljer er och ljuger och säger allt möjligt ont om er för min skull. Gläd er och jubla, för er lön är stor i himlen. På samma sätt förföljde man profeterna före er" (Matt 5:11–12).

Precis som övriga profeter i Gamla testamentet använder ett bildspråk som är hämtat från gamla förbundets utlovade land, Kanaan och Jerusalem/Sion, så gör Jeremia det. Han avslutar sin profetia om det nya förbundet, gemenskapen med Gud i hans sanna Sion, med att hämta bilder från det gamla Jerusalem (v 38–40). Himmel och jord ska förgås,

men Guds rike är ett evigt rike som aldrig ska gå under. ”Aldrig mer ska staden raseras eller förstöras” (v 40). Om dem som tar emot nya förbundets gåva sägs: **”Ni har kommit till Sions berg och den levande Gudens stad, det himmelska Jerusalem,** till änglar i mångtusental, till *en festgemenskap och församling av förstfödda* som har sina namn skrivna i himlen... Ni har kommit till *det nya förbundets medlare, Jesus,* och det renande blodet som talar starkare än Abels blod” (Heb 12:22–24).

Det glada budskapet om det nya förbundet, förkunnat av Jeremia i kap 31:31–40, är ”Guds kraft till frälsning”. ”Stå därför fasta och låt er inte tvingas in under slavoket igen” (Gal 5:1), ”Ni har kommit bort från Kristus, ni som försöker bli rättfärdiga genom lagen. Ni har fallit ur nåden” (Gal 5:4).

SE

Varför har sista versen i ”Bereden väg för Herren” tagits bort?

Fråga: I Frans Mikael Franzéns fina psalm ”Bereden väg för Herren!” har den viktiga slutversen, vers 7, tagits bort i flera nyare psalmutgåvor. Varför har det skett? Den lyder: *”Jerusalem är öde, dess tempel fallit ner. Dess präster äro döde, dess spira är ej mer. Men Kristi rike varar och sig alltmer förklarar. Välsignad vare han som kom i Herrens namn!”* Är det något obibliskt i den versen?

Svar: Lars Borgström besvarar denna fråga utförligt i en artikel i *Församlingsbladet nr 2/2024*. Jag saxar ur denna artikel:

Över hela vårt land har man i flera generationer, ända sedan psalmen skrevs 1812 och fann sin plats i 1819 års psalmbok, sjungit om hur det gamla förbundet ersattes av det nya, som är ”mycket bättre” (Hebr. 7:22). Tyvärr, men inte särskilt förvånande, plockades denna avslutande vers bort i 1986 års *Den svenska psalmboken* (se nedan angående skälet till detta). Detta innebar att det stora flertalet gudstjänstbesökare berövades den sista versens insiktsfulla, bibliska budskap. Endast här och var sjungs psalmen fortfarande i dess helhet...

Det är som sagt inte förvånande att Svenska kyrkan censurerat v 7 av den klassiska adventspsalmen. Slutversen anses nämligen antisemitisk

och/eller ersättningsteologisk (se nedan angående detta begrepp). Särskilt efter Andra världskriget och den nationalsocialistiska statens fruktansvärda övergrepp på det judiska folket har sådant i den kristna tron, som nedvärderar judendomen, tonats ned eller t.o.m. markerats avstånd från. Den kristna kyrkan bär skuld till förintelsen, heter det, och därför måste vi vara noga på vår vakt mot allt sådant som kan uppfattas som kritik mot det judiska, inklusive deras religion.

Den som resonerar så avslöjar sig som främmande för den bibliska uppenbarelsen. Det finns mycket att säga om detta, men här följer några viktiga punkter:

1. Jesus är Sanningen och den enda vägen till frälsning (Joh. 14:6). Därför är judendomen, i sitt Kristusförnekande avståndstagande från Jesus och Hans anspråk, en i grunden falsk religion.
2. Tragiska historiska händelser, som förintelsen under Andra världskriget, kan inte ändra på eviga, bibliska sanningar, t.ex. att Jesus är den enda vägen till Gud.
3. Att hävda att icke-kristna religioner är falska innebär inte att man uppmanar till förföljelse och dödande av dessa religioners anhängare.
4. De judar som inte ser att Jesus är Gamla testamentets centrala innehåll är andligt blinda (Joh. 5:46–47, 2 Kor. 3:14–16). De tillhör inte Israel i bibelteologisk bemärkelse, eftersom alla som härstammar från Israel (etniskt) inte är Israel (i andlig bemärkelse) (Rom. 9:6).
5. De sanna judarna är i stället de som blivit födda på nytt av den helige Ande genom tron på Jesus (Rom. 2:28–29). Därför kallar Paulus kyrkan, d.v.s. alla som är ”en ny skapelse” genom att ha sin stolthet i ”Herren Jesu kors”, för ”Guds Israel” (Gal. 6:14–16).
6. Att tydligt lyfta fram Jesus som världens ende Frälsare är det mest kärleksfulla vi kan göra gentemot alla våra medmänniskor, inklusive det judiska folket. Utan tron på Jesus går människor evigt förlorade (Apg. 4:12).

Begreppet ersättningsteologi

I sådana här diskussioner brukar ordet ”ersättningsteologi” användas för att beteckna de bibliska ståndpunkter som här förts fram, men det är en missvisande term. Nya testamentets kyrka har inte ersatt, utan *utvidgat*

Israel, på så sätt att hedningarna nu såsom grenar inympats i olivträdet, det sanna Israel, och fått del av dess rot och sav (Rom. 11:17). Det är inte fråga om ett nytt träd, som ersatt det gamla.

Under gamla förbundets tid utgjordes det sanna Israel av dem som likt Abraham höll fast vid löftet som Gud hade gett – löftet om den, i vars namn alla folk på jorden skulle välsignas (1 Mos. 22:18). Dessa var alltid en minoritet inom judafolket, en ”kvarleva” eller ”rest” (Jes. 10:22, Rom. 9:27), på profeten Elias tid endast sju tusen till antalet (1 Kung 19:18, Rom. 11:4). Det var denna rest, de sanna Abrahamsbarnen, som tog emot den utlovade Messias när Han väl uppenbarade sig och evangeliet förkunnats för dem. Så var det med den gamle Simeon som tog barnet Jesus i sina armar. Han bytte då inte religion, ersatte inte sin judendom med kristendom. Det som skedde var att de gammaltestamentliga profetiorna gick i uppfyllelse.

Simeon fick se hur de löften han hela sitt liv trott på blev verklighet (Luk. 2:25–35). Det nya i och med missionsbefallningen (Matt. 28:18–20) är att nu också hedningar kan bli medborgare i det sanna Israel (Ef. 2:12–13) – därav att Israel utvidgats (inte ersatts!). De etniska judar som inte tror på Jesus bryts dock bort (Rom. 11:17). Det finns nämligen bara ett Guds folk, och det är de judar och hedningar som tillsammans tror på Jesus Kristus, ”Han som gjorde de två till ett och rener skiljemuren” (Ef. 2:14). Det är endast de som har Abrahams tro som är hans verkliga barn (Gal. 3:7). De judar som inte känner evangeliet utan ”försöker upprätta sin egen rättfärdighet” (Rom. 10:3) befinner sig utanför frälsningen (Rom. 10:1).

Den sanna kärleken till det judiska folket består mot bakgrund av allt detta förstås i att dela evangeliet, det glada budskapet om Jesus, med dem. Paulus älskade dem så mycket att han ständigt hade stor sorg och vanda i sitt hjärta p.g.a. dem (Rom. 9:1–2). Orsaken till hans sorg var att de flesta av dem inte trodde på Jesus och därför blev fördömda (Rom. 9:3).

Vad är bibliskt om den helige Ande?

Fråga: Det har numera blivit vanligt i vissa kretsar att betrakta den helige Ande som en kvinna (”Livgiverskan”). Andra avpersonifierar den helige Ande till en opersonlig feminin kraft. Finns det bibliskt stöd för detta?

Svar: I Joh 17 framställs den helige Ande som sanningens (v 17), tröstens (v 18) och kärlekens Ande (v 21). Det första vi ska lägga märke till är att den helige Ande är en person och ingen opersonlig kraft. Vi hör Jesus säga att Anden ska vittna om honom (Joh 15:26) och vi läser att Anden kan bli *bedrövad* (Ef 4:30), att han *talar* (Heb 3:7) osv. En opersonlig kraft, som t ex elektricitet, kan inte vittna, bli bedrövad eller tala. Den helige Ande är ett eget jag, en person som står i relation till de två andra personerna i den heliga Treenigheten.

Den icke-kristna sekten Jehovas vittnen förnekar detta. De kallar honom ”den heliga anden” med små begynnelsebokstäver rakt igenom. Detta är helt följdriktigt eftersom de förnekar treenigheten. Endast Jehova är Gud, inte hans Son och inte hans Ande. Vad värre är så har även Bibel 2000, den bibelöversättning som används i nästan alla kyrkor i vårt land, gjort på samma sätt. De avpersonifierar den helige Ande och kallar honom ”den heliga anden” på samma sätt som Jehovas vittnen gör. Översättarna av Bibeln 2000 tror inte på Bibelns verbalinspiration, utan tror att den bibliska uppenbarelse utvecklat sig över tid precis som mänskliga religioner och filosofier. I en not skriver de: ”Anden får alltså i NT efter hand personliga drag [...] Härifrån går sedan linjerna till fornkyrkans tänkande om Treenigheten.” Treenighetsläran är alltså resultatet av en evolutionär process som börjar inom Bibelns pärmar, men fullbordas först några århundraden efter apostlarna. Det är tragiskt att Bibel 2000 accepteras av nära på samtliga kyrkosamfund i vårt land som kyrkobibel. Detta är verkligen ett dystert vittnesbörd om hur det står till i svensk kristenhet.

Vidare är den helige Ande en person som i Bibeln omtalas i maskulinum, såsom ”han”. Feministteologer kallar honom däremot Livgiverskan, och välsignar i Skaparens, Befriarens och Livgiverskans namn i stället för i Faderns, Sonens och den helige Andes namn. Detta eftersom de anser att de maskulina Gudsnamnen är patriarkala och kvinnoförtryckande. De hänvisar gärna till att Ande, *ruach*, i hebreiskan är femininum.

Men ett substantivs *grammatiska* genus är endast sällan vägledande då det gäller att bestämma tingens egenskaper. Det handlar endast om olika språks sätt att beskriva verkligheten. Ande är femininum på hebreiska (*ruach*), neutrum på grekiska (*pneuma*) och maskulinum på latin (*spiritus*). Det avgörande är i stället att i såväl Gamla (1 Mos. 6:3, 2 Sam 23:2, 1 Kung 18:12 osv) som Nya testamentet (Joh 14:26, 16:13–14) bryts det grammatiska genuset ibland, så att Anden omtalas som ”han” och ”honom”, fastän själva ordet ”ande” är femininum respektive neutrum i hebreiskan och grekiskan.

Vi ser alltså att den helige Ande, liksom Fadern och Sonen, är en maskulin person. Detta är inte förvånande, eftersom de alla tre, fastän olika personer, är *ett* till sin natur, sitt väsende. Gud är alltså manlig, men han är inte manlig på samma sätt som människor är manliga. Gud är ande (Joh 4:24), inte en människa, och överskrider därför alla våra begrepp. Dock kan vi ana och förstå något av hans egenskaper och sätt att vara. Att han är Fader, Herre och Konung visar på hans kärlek, styrka och makt.

Lars Borgström

Feministteologin och det återfunna myntet

Fråga: Ger liknelsen om det återfunna myntet stöd för uppfattningen att Gud är en kvinna enligt Jesus? Bör vi sluta med att kalla Gud för Fader?

Svar: I Luk 15 berättar Jesus tre liknelser om hur det som var förlorat blir återfunnet. Det är tydligt att Jesus berättar om hur en herde finner sitt förlorade får, hur en kvinna finner sitt förlorade mynt och hur en far får tillbaka sin förlorade son, för att illustrera sitt eget agerande när han tar emot syndare (se Luk 15:1–3).

I den andra liknelsen är ägaren som finner sitt borttappade mynt en kvinna. Kan verkligen Jesus likna sig själv vid en kvinna? Under min utbildning till präst i Svenska kyrkan, som till stor del präglades av den antikristliga feministteologin, gjorde man stort nummer av denna liknelse och menade att Jesus framställer Gud som en kvinna. Gud är alltså lika mycket Moder som Fader, menade man. Det är det senare kyrkliga patriarkatet som censurerat

bort all sådan Jesu undervisning, men till feministernas lycka hade man ändå missat detta ställe, som blivit kvar efter utrensningen. Vad ska man nu säga om detta? Det är sant att Jesus kan likna sig själv vid en höna, alltså en kycklingmoder, som vill samla sina barn under sina beskyddande vingar (Matt 23:37). Det är också sant att Jesaja säger att Guds kärlek t o m är större än en mors kärlek till sina barn (Jes 49:15). Nu säger ju Herren visserligen att hans kärlek överträffar en mors, men likväl tar han liksom sin utgångspunkt i moderskärleken och drar den längre för att visa hurdan hans egen kärlek är. Men om såväl hönan som moderskärleken gäller att Guds kärlek *liknas* vid dessa. Gud kan på sin höjd sägas likna en moder som älskar sina barn, men Gud *är* Fader, det är sådan han uppenbarat sig för oss. Det är därför Jesus lärt oss att i Herrens bön be ”Fader vår, som är i himlen” (Matt 6:9, Folkbibeln 1998). Gud kan alltså möjligtvis liknas vid en moder, men han *är* Fader. Det är inte såsom många föreställer sig att ”Fader” är en metafor som de bibliska författarna använder sig av för att beskriva Gud – att de använder ett känt, åskådligt ting, en fader, för att beskriva det som är mer okänt och behöver bli åskådliggjort. Det är tvärtom så att Gud är den verkliga Fadern, ”han från vilken allt som kallas far i himlen och på jorden har sitt namn” (Ef 3:15). Gud har inte fått sitt namn från jordiska fäder, utan omvänt är det så att Gud i sin stora nåd lånat ut sitt namn till jordiska fäder.

Hur ska man då förstå att Jesus använder en kvinna i liknelsen om det förlorade myntet? Ett sätt är att göra som Luther. Han låter kvinnan vara kyrkan, som på så många ställen i Skriften liknas vid en kvinna. Hon är ju Sions dotter, Kristi brud, Lammets hustru osv. Kvinnan som letar efter sitt förlorade mynt är alltså enligt Luther kyrkan, församlingen, som inte kan slå sig till ro med att ha avfallna barn i sina led. Likt Jesus själv sörjer hon sina förlorade söner och döttrar, sådana som i barnåren fick blomstra i Guds rike, men som senare kom bort. Hon ber för sina förlorade barn, uppsöker dem med nya kallelser till Guds rike, försöker på olika sätt att finna dem, att nå fram till dem med evangeliet om Jesu stora kärlek till syndare.

Lars Borgström

Förfadern till allt liv på jorden äldre än vi trott

Denna rubrik återfinns i SvD söndagen den 4/8 2024 över en artikel som hävdar att forskare nu har lyckats lista ut "vilken typ av varelse" som givit upphov till allt liv på jorden, nämligen "en encellig organism". Denna "förfader" bör ha blivit till, menar man, "långt tidigare än vad man hittills trott", redan "för 4,2 miljarder år sedan". Mot bakgrund av antagandet att skapelsen måste ha kommit till av sig själv, dvs utan något övernaturligt ingripande av en evig, oskapad Skapare, bör det ha tagit så lång tid för evolutionen att mutera fram "alla nu levande varelser" från denna första livsform.

Kommentar: Man frågar sig: Var kommer denna första levande organism ifrån om det inte *före* den första livsformen finns någon konstruktör, någon superintelligent skapare? Någoting kan ju inte bli till från ingenting. *Alla vet egentligen att varje skapelse* – i synnerhet något så sinnrikt skapat som evolutionisterna gissar har gett upphov till "allt liv på jorden" – *förutsätter en intelligent, vis och skicklig skapare*, en som kan skapa både material och liv *av intet*, programmera och utforma ting och varelser som ingen enda av världens skickligaste uppfinnare och konstruktörer kan göra.

"Alla nu levande varelser" är så sinnrikt och övermänskligt skickligt skapade i detalj att tron på en skapelse utan en överjordisk, evig Skapare är dårskap. Paulus skriver: "*Ända från världens skapelse syns och uppfattas hans osynliga egenskaper, hans eviga makt och gudomliga natur, genom de verk han har skapat. Därför är de* [som antar att det inte finns någon Gud] *utan ursäkt*" (Rom 1:20). Det är en vanlig uppfattning att tron på Gud är oförenlig med förnuftet. Det är tvärtom: det är oförnuftigt, ja dårskap, att inte tro på en Gud som skapat allt och utan vilken allt skulle kollapsa. **Skapelsen är ett underverk** som *förutsätter en Skapare som inte själv är skapad*. Det skapade finns inte till före sin skapelse och kan sålunda inte skapa det skapade.

Vittnen

"De verk Gud har skapat" är *synliga vittnen* om hans fantastiska egenskaper, hans övernaturliga makt. Att förneka skapelsens uppenbara underverk är dårskap. Likaså kan de många vittnesbörden om Jesu underverk inte heller förnekas, gärningar som mänskligt sett är omöjliga och visar att Jesus inte bara är en människa utan också helt och fullt Gud. Ja, lyder Bibelns vittnesbörd om honom: "Han är den osynlige Gudens avbild, förstfödd *före* allt skapat, för *genom honom skapades allt i himlen och på jorden: synligt och osynligt*" (Kol 1:15f). "Allt blev till genom honom, och utan honom blev ingenting till av det som är till" (Joh 1:3).

När Jesus genom sina underverk inför många vittnen visade att han var Guds evige Son, kunde inte det mänskligt sett omöjliga förnekas. Men man försökte ändå med det dåraktiga att göra det. Här *några exempel*:

- När Lasarus, som varit död i fyra dagar och redan luktade, uppväcktes till liv, kunde detta under inte förnekas (se Joh 11). Ändå ville överstepräster och fariseerna till varje pris bli av med detta vittne: "Vad gör vi? *Den här mannen gör många tecken*. Låter vi honom hålla på så här kommer alla att tro på honom" (11:47f). När senare en stor mängd judar kom "för att se Lasarus som Jesus hade uppväckt från de döda, bestämde sig överstepräster för att döda även Lasarus, eftersom många judar lämnade dem för hans skull och trodde på Jesus" (12:9f).
- När Jesus gjorde "en man som hade varit blind från födseln" (Joh 9) seende, försökte många förneka att detta otroliga hade hänt. Men det gick inte att förneka att de som tidigare sett den blindfödde sitta och tigga verkligen var den man som nu var seende. "Judarna trodde inte att han hade varit blind och sedan fått sin syn förrän de hade skickat efter hans föräldrar och frågat dem." De svarade: "Vi vet att han är vår son och att han föddes blind. Men hur han kan se nu, det vet vi inte" (9:18ff). "Föräldrarna svarade så därför att de var rädda för judarna. Redan då hade judarna kommit överens om att den som bekände Jesus som Messias skulle uteslutas ur synagogan" (9:22).
- När fyra män kom till Jesus med en lam man och Jesus sa: "Mitt barn, dina synder är förlättna", tänkte några skriftlärdar i sina hjärtan: "*Han hädar! Vem kan förlåta synder utom Gud?*" (Mark 2:5ff). Jesus som ser hjärtats tankar sa till dem: "Varför tänker ni så i era hjärtan? Vad är lättast, att säga till den lame: Dina synder är förlättna, eller att säga: Res dig,

ta din bädd och gå.” Förstår man inte att Jesus är den utlovade Frälsaren, ett med Gud Fadern, måste hans ord vara hädelse och osanna. Det var lätt att påstå något vars sanning inte kunde kontrolleras. Men hade Jesus sagt: ”Res dig och stå på dina ben!”, då hade hans ord omedelbart visat sig vara sanna eller osanna. Därför sa Jesus: *”För att ni ska veta att Människosonen har makt på jorden att förlåta synder, säger jag dig* – och nu talade han till den lame: *Res dig, ta din bädd och gå hem!* Då reste mannen sig upp, och genast tog han sin bädd och gick inför ögonen på dem alla. Och alla blev utom sig av häpnad och prisade Gud och sa: Vi har aldrig sett något liknande” (2:10–12).

”Dårar, när ska ni bli kloka? Han som har planterat örat, skulle han inte höra? Han som format ögat, skulle han inte se? ... HERREN känner människornas tankar, han vet att de är tomhet” (Ps 94:9,11). ”Tillbe honom som har gjort himlen och jorden, havet och vattenkällorna!” (Upp 14:7b).

SE

En tidning på kristen grund?

Det finns inte många tidningar ”på kristen grund”. Tidningen Dagen vill vara en sådan. Det är glädjande. Men när Dagen den 2/8 2024 dess värre ger stort utrymme åt ett debattinlägg som på ett förföriskt sätt argumenterar för flera obibliska läror och tidningen låter dessa stå oemotsagda, klingar orden ”på kristen grund” falskt. Debattinlägget bär rubriken ”Guds plan är att samla alla sina barn och låta himlen och jorden förenas” och är skrivet av Madeleine Wallgren, en ”bibellärare”. Vad är det då som är så obibiskt i detta debattinlägg?

1. Tron att alla till sist blir frälsta

Försoningen är allmän och Gud vill att alla människor ska bli frälsta, ta emot den enda räddningen, evangeliet om Jesus Kristus och den frikännande domen genom hans ställföreträdande gottgörelse. ”Den som tror på honom blir inte dömd. Men den som inte tror är redan dömd, eftersom han inte tror på Guds enfödde Sons namn” (Joh 3:18). Den enda rättfärdighet som håller inför Gud är Kristi rättfärdighet som i evangeliet erbjuds alla som en fri gåva (Ef 2:8–9). Men de flesta avvisar denna gåva och går evigt förlorade. ”Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar... Och

dessa ska gå bort till evigt straff, men de rättfärdiga till evigt liv” (Matt 25:41, 46). ”Djävulen som hade förlett dem kastades i sjön av eld och svavel där också vilddjuret och den falske profeten är. Och de ska plågas dag och natt i evigheters evighet” (Upp 20:10). Vår Frälsare har gång på gång varnat för den eviga pinan ”där man ska gråta och gnissla tänder” (Matt 8:12, 13:42, 50, 22:13, 24:51, 25:30, Luk 13:28).

Helvetet är en hemsk verklighet som inte kan förklaras bort. Men det gör Wallgren. Hon menar att de som förkastar evangeliet får flera chanser efter döden. Hon skriver: ”Även dödsriket är öppet för den som ödmjucar sig och vill komma ut, eftersom Herren tog nycklarna till döden och dödsriket (Upp 1:18). Jesus predikade evangeliet där (1 Petr 3:19 och 4:6).” Wallgren förfalskar bibelordet. Det står inte att Jesus ”predikade evangeliet” för dem som dött i otro. Den som besegrat döden ”förkunnade sin seger för andarna i fångelse”, den seger som de avvisat.

”Fängelset” är ett namn för helvetet som de otroendes själar drabbas av efter döden. Se Luk 16:19ff om den rike mannen som efter sin död hamnade ”i helvetet, där han plågades” (16:23). När han önskade att hans bröder skulle varnas ”så att inte de också kommer hit till *plågans plats*”, sa Abraham: ”Lyssnar de inte till Mose och profeterna, så låter de sig inte övertygas ens om någon uppstår från de döda” (16:28,31). Utan tron på Jesus förblir vi andligt döda. ”Det var därför evangeliet förkunnades också för dem som nu är döda”, skriver Petrus i 1 Petr 4:6, *för att de inte skulle förbli andligt döda och efter den kroppsliga döden hamna i helvetet*. ”Den som inte blir född på nytt kan inte se Guds rike” (Joh 3:3). ”Jag säger er sanningen: Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, han har evigt liv. Han drabbas inte av domen utan har gått över från döden till livet” (Joh 5:24).

2. Tron att det inte finns något evigt helvete

Wallgren förnekar att ”eldsjön, den andra döden” är det eviga helvetet. Ändå klargör Jesus, han som vet allt och lever i evigheters evighet” (Upp 1:18), att eldsjön innebär en *plåga som varar ”dag och natt i evigheters evighet”* (20:10), en evig pina och skilsmässa från Gud. ”Döden och helvetet kastades i eldsjön. Detta, dvs eldsjön, är den andra döden” (Upp 20:14). Den första döden är *den andliga död* som alla människor alltifrån syndafallets dag drabbats av och som endast evangeliet om Jesus återlösning kan uppväcka våra själar från, föda oss på nytt, göra oss till troende. Paulus skriver om de troende: ”Också er har Gud gjort levande,

ni som var döda genom era överträdelser och synder” (Ef 2:1). Jesus säger: ”Den som hör mitt ord och tror på honom som har sänt mig, *han har evigt liv*. Han drabbas inte av domen utan *han gått över från döden* [den andliga döden] *till livet* (Joh 5:24). Alla blir inte troende. De flesta avvisar Jesus som frälsningens gåva. Men när det gäller den kroppsliga döden, då ska *alla* på den yttersta dagen uppväckas: ”Det kommer en tid när *alla som ligger i gravarna* ska höra hans röst och komma ut” (Joh 5:28f). Daniel profeterade: ”De många som sover i mullen ska vakna, *några till evigt liv och andra till förakt och evig skam*” (Dan 12:2).

Wallgren vill göra gällande att ”eldsjön” inte alls är ett evigt straff. Hon skriver: ”Eldsjön är inkluderad i den död som mister sin makt. I denna eld, som är ett utflöde från Gud själv (Dan 7:10) blir alla omslutna av Guds kärleks eld.” Det är en obegriplig bibeltolkning att helvetets eld som uttryckligen innebär evig plåga i stället skulle vara ”Guds kärleks eld”! Jesus säger: ”Det är bättre att du går in i livet stympad än att du har båda händerna kvar och *hamnar i Gehenna, i elden som aldrig slocknar*” (Mark 9:44). ”Var inte rädda för dem som dödar kroppen men inte kan döda själen. *Frukta i stället honom som kan fördärva både själ och kropp i Gehenna*” (Matt 10:28). Elden i Gehenna är ingen kärlekseld utan ett plågsamt straff.

För att stödja sin tes att alla till sist blir frälsta hänvisar Wallgren till orden ”*Gud ska bli allt i alla*”. Men hon rycker dessa ord ur sitt sammanhang. Så här står det: ”Han [Sonen] måste regera tills han har lagt alla fiender under sina fötter. Som den sista fienden berövas döden sin makt, för allt har han lagt under hans fötter... När allt blivit lagt under honom, då ska Sonen själv underordna sig den som har lagt allt under honom, så att Gud blir allt i alla” (1 Kor 15:22–28). Sonens uppdrag är fullbordat först i och med domedagen då alla fiender mot Gud och hans sanna rike slutgiltigt förkastas i den evigt brinnande eldsjön. Till alla som avvisat hans frälsning ska han säga: ”Gå bort från mig, ni förbannade, till den eviga elden som är beredd åt djävulen och hans änglar” (Matt 25:41). ”Och djävulen som hade förlett dem kastades i sjön av eld och svavel där också vilddjuret och den falske profeten är. Och de ska plågas dag och natt i evigheters evighet” (Upp 20:10). Då är synd och död, sjukdom, lidande och förföljelse, ja, all fiendskap mot Gud och hans rike för evigt borta. ”Himmel och jord ska förgå, men mina ord ska aldrig förgå. Men den dagen eller stunden känner ingen: inte himlens änglar, inte ens Sonen, ingen utom Fadern” (Matt 24:35–36).

3. Tron på ett kommande jordiskt tusenårsrike

Wallgren skriver: ”Alla är inte fullkomnade under tusenårsriket, så Herren behöver medregenter (2 Tim 2:12, Rom 5:17).” Det är ett grovt missförstånd att Upp 20:4 handlar om ett jordiskt tusenårsrike och att det då ska ske en kroppslig uppståndelse från de döda. I Upp 20:4 upprepar den uppståndne Jesus för Johannes och de genom förföljelse hårt drabbade församlingarna i nuvarande västra Turkiet samma tröstens ord som han tidigare sagt till sina lärjungar: ”Den som tror på mig *ska leva om han än dör*, och den som lever och tror på mig ska aldrig någonsin dö” (Joh 11:25f). De troendes *själar levde!* De hade inte dött när kroppen avrättades pga tron på Jesus. De fortsätter att leva i full gemenskap med Kristus. Johannes fick i sitt fångelse på ön Patmos se in i den osynliga, himmelska världen att ”*själarna* av dem som hade blivit halshuggna för Jesu vittnesbörd och Guds ord ... *levde* och regerade med Kristus i tusen år”. Det står inte ”fick liv igen” (Bibel 2000) utan ”*levde*”. Som ett kungligt prästerskap (1 Pet 2:9), förenade genom tron med kungen Kristus, som lemmar i hans kropp (1 Kor 12:27), ”regerade de med Kristus i tusen år” (det symboliska talet för hela den nytestamentliga tiden).

Först på den yttersta dagen sker den *kroppsliga* uppståndelsen då de troendes förgängliga kroppar förvandlas och blir lika Kristi härlighetskropp. ”Vi ska inte alla insomna, men vi ska alla förvandlas, i ett nu, på ett ögonblick vid den sista basunens ljud. Basunen ska ljuda och de döda ska uppstå odödliga, och vi ska förvandlas. Detta förgängliga måste kläs i oförgänglighet och detta dödliga kläs i odödlighet” (1 Kor 15:51–53).

De troende i Tessalonike var ivriga att få uppleva detta stora ögonblick, Kristi synliga återkomst i härlighet på den yttersta dagen, ”när en befallning ljuder, en ärkeängels röst och en Guds basun” (1 Tess 4:16). Men om jag hinner insomna före denna stora dag, missar jag då detta saliga möte med Frälsaren? ”Hur blir det med dem som har insomnat?” (4:13). Svar: ”Vi som lever och är kvar till Herrens ankomst ska alls inte komma före de insomnade... De som har dött i Kristus ska uppstå först. Därefter ska vi som lever och är kvar ryckas upp bland skyar *tillsammans med dem* för att möta Herren i rymden. Och så ska vi alltid vara hos Herren. Trösta varandra med dessa ord” (4:15–17). Med andra ord: Hinner vi insomna före den yttersta dagen, går vi ändå inte miste om Herrens ankomst när han tar oss in i sitt himmelska härlighetsrike med

orden: ”Kom, ni min Fars välsignade, och ta emot det rike som stått berett för er sedan världens skapelse” (Matt 25:34).

Varför ”ryckas upp” från den här jorden? Därför att den här syndens och dödens värld ska gå under. Vi kan med längtan se fram emot Herrens återkomst på världshistoriens sista dag, ”den dag som får himlar att upplösas i eld och himlakroppar att smälta av hetta. Men efter hans löfte ser vi fram emot nya himlar och en ny jord där rättfärdighet bor” (2 Pet 3:12–13). Någon ”uppryckelse” långt före den yttersta dagen talar inte Bibeln om, inte heller om ett jordiskt tusenårsrike. I den här världen är vi gäster och främlingar och har ingen varaktig stad. ”Ni kommer att höra stridslarm och rykten om krig... Folk ska resa sig mot folk och rike mot rike, och det ska bli svält och jordbävningar på många platser... Man ska utlämna er åt lidande och döda er, och ni kommer att bli hatade av alla folk för mitt namns skull. Och då ska många komma på fall, och de ska förråda varandra och hata varandra. Många falska profeter ska träda fram och bedra många och eftersom laglösheten ökar kommer kärleken att kallna hos de flesta. Men den som håller ut till slutet ska bli frälst. Och detta evangelium om riket ska förkunnas i hela världen till ett vittnesbörd för alla folk. Sedan ska slutet komma” (Matt 24:6–14). ”Vi måste gå igenom många lidanden för att komma in i Guds rike” (Apg 14:22).

SE

Teologiskt seminarium

ordnas i Biblicum, Hantverkareg. 8 Ljungby, fredagen den 1 november kl 10.00–12.30. Samtalen som sker i spontan form inleds av teol.dr Seth Erlandsson och mastern i teologi Lars Borgström.

Föreslagna ämnen: Kristusprofetior i Jesaja, Rättfärdiggörelsen.

Alla är välkomna!

Litteratur

Jonas Dagson, **101 Bibelhacks.**

Praktiska råd som kan göra dig till en bättre bibelläsare.

XP Media 2024, 143 sid.

Jonas Dagson är nog mest känd för sitt omfattande uppslagsverk på 1758 sidor: ”Steg för steg Studiebibel” (XP Media 2022). Detta uppslagsverk är rikt på viktig information och belysande illustrationer om Bibelns böcker, ja så detaljrikt att man nästan backsnar inför den stora mängden och lägger boken åt sidan.

Den här boken ”101 Bibelhacks” vill inte skrämman bibelläsaren med för mycket stoff utan innehåller korta ”hacks” (= råd eller smarta tips) inför läsningen och tolkningen av Bibelns texter. Under varje ”hack” följer en sida med ca 10 korta punkter. Boken börjar förtjänstfullt med bibelsynens roll för ett rätt bibelstudium (Hack 2–12), att bibeltexten är ”utandad av Gud”. Han är Skriftens upphovsman. Den är inte människotankar. Därmed är Skriften ”det enda ofelbara rättesnöret för tro och liv”, ”utan fel i allt som den påstår”, ”utan fel i de ursprungliga manuskripten”. ”Inspirationen gäller den ursprungliga texten” som inte har någon kapitel- och numrerad versindelning.

När det gäller bibeltolkningen ger Dagson många viktiga råd. Helt avgörande är vad de bibliska författarna säger i sitt historiska sammanhang. Textens språk och grammatik är avgörande. Skriften är en enhet och dess centrum och huvudperson är Kristus.

Hack 20 handlar om ”Pentekostal tolkning”. Den blir ofta subjektiv och tolkningar förs fram som ”går utöver texten och påstås komma direkt från Anden”. ”För att komma till rätt förståelse av texten måste vi [förutom det grammatiska sammanhanget] också ta hänsyn till kontexten (det större och mindre sammanhanget) i den löpande texten i vilken vår text återfinns, ytterst till den kontext som hela Bibeln utgör” (Hack 21). ”Ha en attityd av att forska i Skrifterna för att se om det du tänker stämmer med det som Gud har uppenbarat” (Hack 23). ”Lägg inte till något, dra inte ifrån något. Låt Bibelordet bli sin egen uttolkare” (Hack 50).

För en rätt tolkning av Bibelns budskap är det viktigt att inte blanda samman lag och evangelium. Man hade önskat att Dagson åtminstone i en "Hack" hade visat hur förödande det är om evangeliet blandas in i lagens krav och om lagens krav blandas in i det villkorlösa evangeliet.

Hack 79 handlar om dispensationalismen som en metod att studera Bibeln. Den delar in den bibliska historien i distinkta tidsåldrar, i regel åtta stycken, en spekulativ som saknar bibliskt stöd. Dagson tycks inte ta avstånd från denna metod, även om han skriver att "ibland har spekulationer om Jesu återkomst gått över styr". Bland tidsåldrarna tycks han godta "tusenårsrikets tidsålder", fastän den bygger på en uppenbar feltolkning av Upp 20:4-6. Se bl a "Utblick över samtiden" och "Frågor och svar" i detta nummer. En del frågetecken inför några "Hacks" gör att denna bok inte kan rekommenderas reservationslöst.

SE

Gåvoredovisning 2024-04-29 – 2024-08-19

Gunnar Åkerström 200, Michael Sörman 250, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 100, Jan Hammar 1000, Nina Hansson 500, Christian Malm 200, Till Heidi Höglunds minne Maria Johansson 150, Göran & Petra Sjöqvist 500, Helga Dahlskog 40 EUR, Eva Hedman 300, Jonnie Slottheden 1000, Gunnar Åkerström 200, Håkan Henriksson 400, Onämnd 1000, Erling Hansson 250, Waljö 200, Thomas Henriksson 1000, Mariann Karlsson 450, Hans Eklind 500, Birger Kvilhaugsvik 1200 NOK, Onämnd 200, Christian Malm 200, Onämnd 200, Branislav Kalcevik 250, Martin Whilborg 800, Göran & Petra Sjöqvist 500, Helga Dahlskog 40 EUR, Onämnd 1500, Onämnd 300, Onämnd 200, Gunnar Åkerström 200, Onämnd 1000, Bjarte Edvardsen 100, Waljö 200, Jan Frithiof 500, Nora Mæland 600 NOK, Onämnd 250, Onämnd 300, Onämnd 700, Gunnar Åkerström 200, Jonnie Slottheden 1000, Helga Dahlskog 40 EUR, Per-Axel Oskarsson 500, Onämnd 200, Onämnd 300, Onämnd 1000, Onämnd 1500, Waljö 200, Bjarte Edvardsen 100, Bengt Sjødén 500, Onämnd 500, Till Eivor Waljös minne Ola Österbacka 30 EUR, Helga Dahlskog 40 EUR.

Varmt tack för ert stöd! Det värmer och uppmuntrar till fortsatt utgivande av en tidskrift som låter Bibelns rika undervisning komma till tals oförfalskad. "När dina ord öppnas, ger de ljus och förstånd åt enkla människor" (Ps 119:130). "Jag längtar efter din frälsning, HERRE, din undervisning är min glädje" (Ps 119:174).

Red.

Nytt material för barnundervisning:

Kristus vårt Ljus

Biblicum har börjat publicera en serie läromedel för undervisning av barn och unga. De första häftena är en årgång i serien för barn i förskoleåldern och en årgång i serien "Bibelstudier för unga" för dem som närmar sig konfirmationsåldern. Det är tre häften per år. Förskolans elevmaterial är stiftade häften och de övriga spiralbundna.

Till elevmaterialet hör lärarhandlingar som kan laddas ner som pdf och kan disponeras av alla söndagsskollärare i församlingen, och de föräldrar som använder materialet i hemmet.

Om man till en församling köper minst 10 elevhäften är priset 100 kr/st för de spiralbundna, i enstaka beställningar 150 kr, förskolans kostar 70 kr/st för minst 10 st och enstaka 100 kr. Lärarhandledningarna kostar 200 kr och lösenord ges efter beställning. En introduktion kan laddas ner gratis.

Biblicums förlag: <https://biblicum.nu>
eller per e-post: biblicum@biblicum.se

Apokalyptik – vad betyder det?

Onlinekurs lördagen den 28 september 2024

Zoom (föreläsarna) och Youtube (åhörare, frågor).

- 13.30 Allmänt om apokalyptik, Seth Erlandsson
14.00 Daniel – det trovärdiga vittnet, Lars Borgström
14.45 Paus, bl a presentation av litteratur
15.15 Den himmelska kvinnan i Upp 12,
Lars Borgström
16.00 Hesekiels tempel, Hes 40–46, Ola Österbacka
16.30 Frågor och svar • Avslutning senast 17.00

Länk till Youtube kommer här:

[https://www.biblicum.se/undervisning/
kommande-biblicum-kurser/](https://www.biblicum.se/undervisning/kommande-biblicum-kurser/)

Biblicum

www.biblicum.se